

BARN I NORGE 2022

Foreldre- rollen

– OM GLEDER OG UTFORDRINGER
VED Å HA BARN I NORGE I DAG

Vi har alle et voksenansvar.
Et ansvar for å passe på.
For å tilby en trygg hånd når det trengs.
For å være voksne for barn.

vfb.no

**Voksne
for Barn**

Utgiver: Voksne for Barn
Ansvarlig redaktør: Rune Berglund Steen
Redaktør: Birthe Bratvold
Redaksjonsutvalg: Yngvild Haukeland, Signe Horn, Heidi Kristiansen og Respons Analyse

*Design &
Grafisk produksjon:* Lill-Ann Ellegård, Grafisk Form as
Fotografi/illustrasjon: colourbox.com og og Adobe Stock
Trykkeri: Aksell

1. opplag 2022

ISBN: 978-82-8443-017-1 (trykk)

ISBN: 978-82-8443-018-8 (PDF)

Innhold

Innledning.....	4
Metode og gjennomføring.....	10
Demografisk fordeling.....	12
Foreldrerollen i en ny tid: selvopplevelse, statusjag og grensesetting	14
Opplevelser av foreldrerollen.....	16
Opplevelser av forandring.....	18
Grensesetting.....	19
Status og forbruk.....	21
Kjønnsforskjeller.....	23
Tros- og verdigrunnlag.....	24
Kapittelet oppsummert.....	26
Fortsatt kjønnsdelte foreldreroller	28
Omsorg og tid.....	30
Foreldres samvær med barna.....	31
Barns aktiviteter.....	38
Barns skjermaktiviteter og tidsbruk.....	39
Kapittelet oppsummert.....	42
Omsorgsidealer og tidsklemma.....	44
Aspekter ved foreldrerollen: viktighet.....	46
Aspekter ved foreldrerollen: vanskelighet.....	47
Opplevelsen av press.....	49
Psykososiale og helsemessige forhold.....	52
Kapittelet oppsummert.....	54
Når foreldre trenger hjelp.....	56
Kilder til råd.....	58
De beste rådene.....	59

Savn av råd.....	61
Profesjonelle råd.....	62
Dårlige råd.....	63
Kapittelet oppsummert.....	65
Oppsummering av hovedfunn.....	66
Om foreldrerollen.....	68
Samvær, aktiviteter og tidsbruk.....	68
Utfordringer.....	68
Rådgivning.....	69
Sosial ulikhet.....	69
Vedlegg	72
Analysebeskrivelse.....	72
Feilmarginer.....	72

Innledning

En av livets store oppgaver

Voksne for Barn arbeider for at alle barn skal ha en trygg oppvekst og en god psykisk helse. Skal vi oppnå det, trenger vi at de voksne omkring dem er trygge i sine roller. Vår visjon er derfor *trygge voksne, trygge barn*. Lite er viktigere for barns oppvekst enn hvordan nettopp foreldrene utøver sin rolle.

Foreldrerollen er for mange av oss en av livets store oppgaver. Foreldrerollen har vært heftig diskutert opp gjennom årene, og den har endret seg mye i løpet av både én og to generasjoner. Ofte snakker vi om at «det starter» i barnehagen eller om at «det starter» i skolen. Men det starter med at alle barn vokser opp i en eller annen form for familie. Der legges mye av grunnlaget for hvordan barn utvikler seg, hvor trygge de blir i møtet med verden, hvilke styrker de vil bære med seg og hva de kan komme til å slite med. Vi tenker at den offentlige debatten handler for lite om det.

Som samfunn må vi legge til rette for at foreldre settes i stand til å fylle sin rolle så godt som mulig og gi barna den omsorgen de trenger. Det som er sikkert, er at vi har ulike forutsetninger og muligheter for å gjøre den jobben. Hvis du som forelder må bruke tiden din på å bekymre deg over om du kan betale regningene dine denne måneden, er det langt vanskeligere å finne kapasiteten til å være den forelderen du ønsker å være.

Det er den politikken som til enhver tid vedtas som preger de store ordningene i samfunnet: arbeidsmarkedspolitikk, boligpolitikk, fordelingspolitikk, likestillingspolitikk og integreringspolitikk. Men en trygg barndom handler også om de mange mindre utfordringene som familier kan slite med i det daglige, og som i liten grad har politiske løsninger. Grensesetting for skjermbruk er et eksempel som mange foreldre kjenner seg igjen i – en utfordring som kan synes liten, men som likevel kan prege familielivet i stor grad.

Undersøkelsen

Denne rapporten er basert på en omfattende undersøkelse gjennomført av Respons Analyse sommeren og høsten 2022, hvor 1000 foreldre har besvart en rekke spørsmål om foreldrerollen. I tillegg er det gjennomført en mindre kvalitativ undersøkelse der ti familier ble intervjuet.

Heldigvis er det veldig mye bra å si om dagens foreldrerolle. Det er ikke minst godt å lese at foreldre flest i hovedsak har et positivt syn på sin egen rolle, og at så mange forteller at forholdet til barna er preget av åpenhet og nærhet. At 87 % oppgir at barna deler sine gleder, sorger og bekymringer med dem, sier noe viktig og fint om foreldre-barn-relasjonen i de fleste familier.

Mange opplever seg også som bedre og mer kunnskapsrike foreldre enn generasjonen før, og oppgir at de bruker mer tid på barna sine enn foreldrene gjorde. Vi er ikke i en posisjon til å si om dette yter den foregående generasjonen rettferdighet, og vi ser uansett at mange foreldre stadig søker råd hos sine foreldre.

Selv om de fleste ser på seg selv som gode foreldre, er det likevel bare 12 % som svarer at det ikke er vanskelig å være den forelderen de *ønsker* å være. På den ene siden er det positivt at så mange foreldre er seg foreldrerollens utfordringer bevisst

og jobber med dem. På den andre siden spørres det om en del foreldre bør kreve litt mindre av seg selv. Rammes vi av de stigende forventningenes misnøye? Vi trenger ikke alle å være den forelderen vi drømmer om å være, eller å leve opp til alle forventningene omkring oss. Som oftest holder det at vi gjør så godt vi kan. Og stemmene som er der for å fortelle oss noe annet, er ikke alltid de stemmene vi bør lytte mest til.

Det er vondt å lese at 7 % av foreldrene i undersøkelsen svarer at de ikke opplever seg selv som gode foreldre. Dette er foreldre som trenger mer og bedre støtte enn de opplever å få i dag. Vel så vondt er det at denne undersøkelsen bekrefter noe vi allerede vet, nemlig at det er en stor minoritet av barn og unge som sliter med utenforskap og ensomhet, med mobbing, og med angst, depresjon og andre psykiske vansker. For mange foreldre kan dette være noe av det aller vanskeligste å håndtere, og det kan prege hele foreldretilværelsen.

Det er fire litt ulike typer utfordringer vi innledningsvis ønsker å løfte frem fra rapporten, nemlig utfordringer knyttet til sosioøkonomisk ulikhet, kjønnsroller, tidspress/krysspress og grensesetting. Disse utfordringene representerer, på ulike måter og ulike nivåer, noen av de viktigste utfordringene for mange av dagens foreldre.

Fattige familier

Foreldrene til de 115 000 barna som vokser opp i fattigdom i Norge vil nødvendigvis møte svært andre utfordringer enn foreldre som i større grad er spart for økonomiske bekymringer. Utfordringer og vanskeligheter som foreldre opplever i dag, rammer kort sagt ikke alltid tilfeldig. De som opplever utfordringer ellers i livet ser ut til i større grad å oppleve utfordringer også i foreldrerollen.

Lavt utdannede respondenter oppgir eksempelvis i større grad at det er vanskelig å bidra til at barna oppnår gode resultater på skolen og å gi barna god veiledning angående fremtiden. Tilsvarende gjelder aleneforeldre, som opplever større utfordringer knyttet til personlig økonomi enn andre grupper, og som i markant høyere grad opplever at flere sentrale aspekter ved barnas liv er dårlige, herunder vennsrelasjoner, oppvekstmiljø og psykisk helse. Dette er det all grunn til å ta på alvor.

Hele 62 % oppgir at de anser statusjag som et problem. Selv om dette gjelder markant flere blant dem med lavt utdanningsnivå, deles synet av flertallet i *alle* undergrupper. Her skulle det dermed finnes rom for å hjelpe hverandre i det daglige, med utgangspunkt i vårt eget nærmiljø. Dette handler om alt fra hvilke forventninger skolene har til pengebruk (eksempelvis dyre klesseturer, til tross for at vi skal ha gratis skolegang i Norge), til standardene vi setter for gaver i barnebursdager.

Fortsatt kjønnsdelte foreldreroller

I løpet av noen tiår har det vært en betydelig endring i hvordan kjønnsmonstre reflekteres i foreldrerollen. Det er i dag svært få som anser at den andre forelderen – i praksis moren – bør ha mer ansvar for omsorgsoppgaver enn en selv. Det er imidlertid fortsatt ganske stor avstand mellom disse idealene om likefordeling og realitetene. Fortsatt er det klare kjønnsdelte tendenser i fordelingen av

omsorgsoppgaver. Mens det store flertallet av både kvinner og menn er fornøyd med dagens fordeling, er en stor minoritet av kvinnene (27 %) misfornøyd. Vi kan ikke fortsette å basere ivaretagelsen av barna våre på en ansvarsfordeling som så mange mødre opplever som problematisk.

Vi er ikke opptatt av kjønnsroller fordi alle foreldre trenger å tenke likt, men fordi det berører grunnleggende spørsmål knyttet til foreldrerollen. I de kvalitative dybdeintervjuene kommer det tydelig frem at fordelingen av oppgaver knyttet til barneomsorg kan være en kilde til konflikter. Et sentralt tema er det såkalte «tredje skiftet», nemlig all den kapasiteten som går med til planlegging og organisering, og som ofte (ikke alltid) gjøres av mødrene. Omsorgsoppgaver som dette trenger å synliggjøres. Når de ikke engang er kjent, blir de heller ikke anerkjent.

Bruken av deltidsstillinger i arbeidslivet er en politisk debatt. Det er selvsagt forskjell på situasjoner hvor deltidsarbeid er den eneste muligheten man tilbys, og situasjoner hvor man selv ønsker å jobbe deltid for å tilbringe mer tid med barna. Vi ser imidlertid av denne undersøkelsen at det er kvinner, aleneforeldre og de med lav utdanning som i størst grad bruker deltid for å få hverdagen til å gå opp. Det betyr at forskjellen mellom de som har mye penger og de som har lite blir større. Dersom tidsklemma løses ved at de som har dårlig råd får enda dårligere råd, er det en samfunnsutfordring.

Grensesetting: skjermbruk

Selv om mange opplever at de er gode til det i en del sammenhenger, så går utfordringer med grensesetting igjen på tvers av alle gruppene. Hele 39 % svarer at de ikke har god kontroll over hva barna foretar seg på nett. Når vi vet hvilke farer som finnes der ute, må dette kunne sies å være foruroligende. Bare 41 % opplever at grensesetting er lett å gjennomføre når det gjelder skjermbruk, og det oppleves som særlig vanskelig blant dem som har barn over 13 år.

Den teknologiske utviklingen har gått raskt, og barn og unge tar noen ganger i bruk nye verktøy før foreldrene engang har hørt om dem. Det er kanskje ikke noe annet område hvor mange foreldre har så sterkt og umiddelbart behov for konkret kunnskapstilføring, og hvor grunnleggende opplæring i de viktigste foreldregrepene kunne utgjøre en stor forskjell.

At 47 % av foreldrene ikke er så nøye på å begrense egen nettbruk omkring barna er egnet til å vekke bekymring, siden dette lett kan oppleves å undergrave den innsatsen foreldre gjør for ansvarlig grensesetting. At de som har jobbet med denne rapporten kjenner seg selv igjen i denne utfordringen, reduserer ikke behovet for at vi trenger å bli mer bevisst vår egen bruk av digitale verktøy i nærheten av barna våre.

Idealene og tidsklemma

Som nevnt er det bare 12 % som svarer at det ikke er vanskelig å være den forelderen de *ønsker* å være. Tidspress, herunder krysspress mellom jobb og familieliv, oppgis som den største utfordringen. De ulike typene tidspress er størst blant de med barn som er åtte år eller yngre, og tidspresset ser ut til å avta noe etter hvert som barna blir eldre.

Problemstillingen er på ingen måte ny – «tidsklemma» er et begrep som har preget den offentlige samtalen om foreldrerollen i mange år. Det synes så langt ikke å ha redusert problemet. I en situasjon hvor kostnadsnivået går opp, er det vanskelig å se for seg at foreldre som opplever tidspress vil få mer tid. Tvert om er det grunn til å frykte at en del foreldre, spesielt dem med dårlig råd, vil få behov for å jobbe enda litt mer for å få endene til å møtes – for å ha mat på bordet, selv om forelderen vil ha litt mindre tid til å sitte der.

Når foreldre trenger hjelp

Så hva gjør vi med alle disse utfordringene, og de mange situasjonene hvor foreldre kan trenge hjelp? En viktig del av svaret på noen av utfordringene foreldre møter, er det offentlige hjelpetilbudet. Rapporten viser at helsestasjonene, og dernest BUP, langt på vei oppleves som hjørnesteinene i det offentlige hjelpetilbudet. Samtidig ser vi at spesielt aleneforeldre i større grad savner råd enn andre grupper.

Generelt er tilliten til offentlige helse- og hjelpetjenester høy. Det er imidlertid forskjeller også her. Både personer med de laveste utdanningsnivåene og alene-foreldre rapporterer om lavere tillit enn andre grupper. Blant aleneforeldre er det eksempelvis bare 76 % som har tillit, noe som innebærer en stor minoritet som ikke har det. Når vi samtidig ser at aleneforeldre er en av gruppene som i særlig grad har behov for hjelp, er dette bekymringsfullt.

Barns medvirkning – også i familien!

Som sagt bør vi ikke alltid lytte til alle rådene som er der ute. Vi må først og fremst lytte til faglige råd og til råd fra folk som ønsker å lette våre utfordringer som foreldre, ikke få oss til å føle oss utilstrekkelige.

Aller mest trenger vi å lytte til barna våre. Også internt i familiene må barns medvirkning løftes frem som en viktig verdi. Barna er ofte de beste til å fortelle oss hva de trenger og hvordan de opplever ulike sider ved familielivet. Det betyr ikke at barna skal få sette premissene – men de må få et ord med i laget. Det er tross alt barna som gjør foreldrene til foreldre, og barnefamiliene til barnefamilier.

Vårt mål er å bidra til at alle foreldre blir trygge i sin rolle, så alle barn får den oppveksten de trenger og fortjener. Vi vet at en del foreldre med innvandrerbakgrunn har utfordringer knyttet til språk, kultur, arbeid, utdanning og økonomi som kan gjøre rollen ekstra krevende for dem. I denne undersøkelsen har vi dessverre ikke klart å fange opp nok kunnskap om dette, siden antallet respondenter med innvandrerbakgrunn er uheldig lavt, et problem som er godt kjent fra andre undersøkelser. Vi vil derfor jobbe videre med dette. Vår første ambisjon er å følge opp gjennom en mindre, kvalitativ undersøkelse.

God lesning!

Sighe Horn,
generalsekretær, Voksne for Barn

Metode og gjennomføring

Målgruppe

Foreldre med hjemmeboende barn

Metoder for datainnsamling

Kvantitativ nettsurvey og kvalitative dybdeintervjuer

Antall respondenter

1000 respondenter i nettsurveyen, ti respondenter i dybdeintervjuene

Tidspunkt for gjennomføring

22.06.2022 –19.09.2022

Sted for gjennomføring

Dybdeintervjuer utført via Teams
Landsrepresentativ nettsurvey

Vekting av kvantitative data

Datasettet er vektet på totalnivå på kjønn, alder og geografi

Ansvarlige konsulenter

Anne G. Meyer

anne@responsanalyse.no // tlf: 410 40 118

Vegard Jarness

vegard@responsanalyse.no // tlf: 922 16 921

Marius A. Flaget

marius@responsanalyse.no // tlf: 969 14 283

Undersøkelsen er rettet mot foreldre og avdekker hvordan det er å være forelder i dag.

Respondentene har besvart en rekke spørsmål om ulike aspekter ved omsorg og barneoppdragelse og utfordringer som hører med foreldrerollen.

Undersøkelsen er gjennomført av Respons Analyse på oppdrag for Voksne for Barn. Den er basert på svar fra et landsrepresentativt utvalg av foreldre med barn under 18 år.

Respondentene er rekruttert via Respons Analyse sitt webpanel – Responspanelet. De har blitt valgt ut på bakgrunn av kjønn, inntekt, utdanning, geografi, etnisitet, egen alder og barnas alder.

Feilmarginene i undersøkelsen ligger mellom +/- 1,4 % og +/- 3,2 % avhengig av svarandelen i alternativet. Feilmarginen er høyest ved 50 %.

Hver respondent i dybdeintervjuene har fått gavekort på 500 kroner som incentiv for å stille opp.

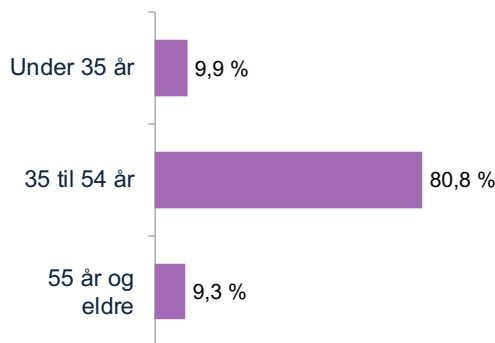
Alle deltakerne er lovet anonymitet. For å bevare respondentenes anonymitet oppgis fiktive navn ved sitater fra dybdeintervjuene

Demografisk fordeling

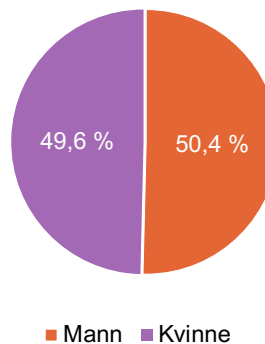
Som vist i Figur 1, er fordelingen av respondenter naturlig nok skjev når det gjelder alder, siden populasjonen undersøkelsen dreier seg om er foreldre med barn under 18 år. Vi ser at det store flertallet ligger mellom 35 og 54 år, mens de under 35 år og de over 55 år utgjør et mindretall. Figur 2 viser at kjønnsfordelingen er jevn.

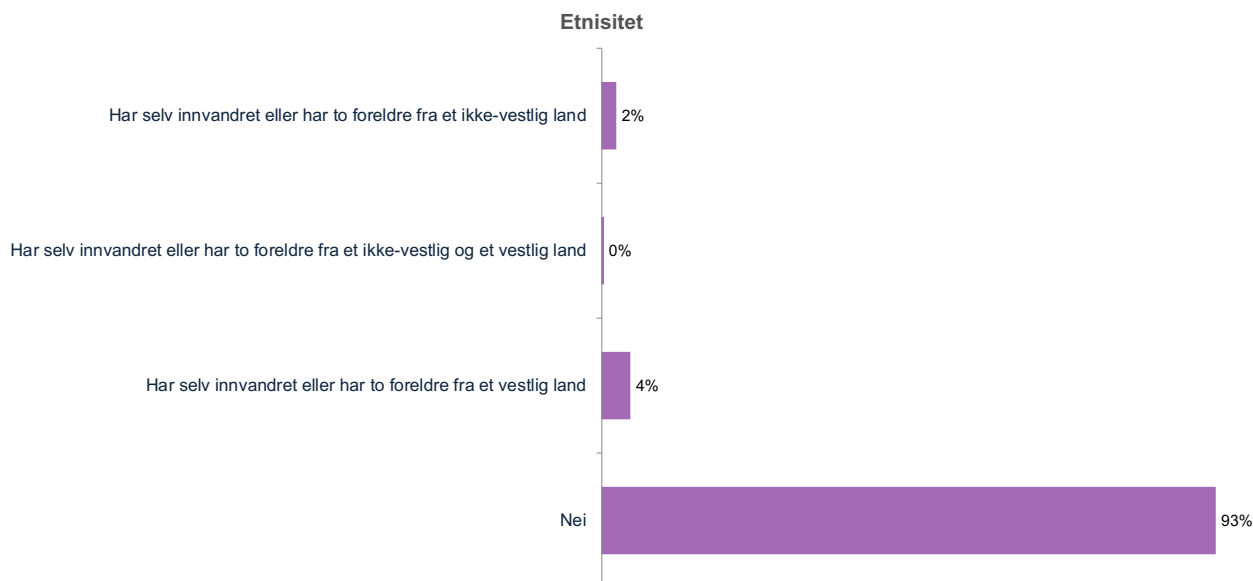
Aldersgrupper

Figur 1: Respondentenes alder.

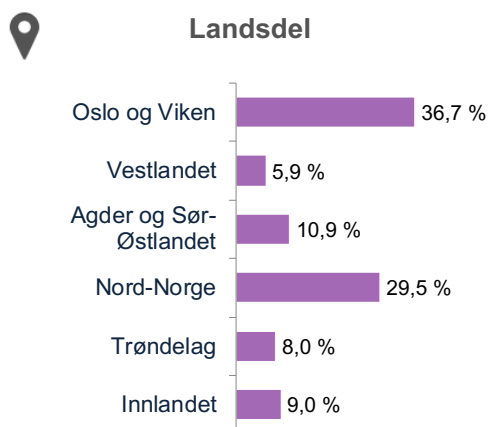

Figur 2: Respondentenes kjønn.

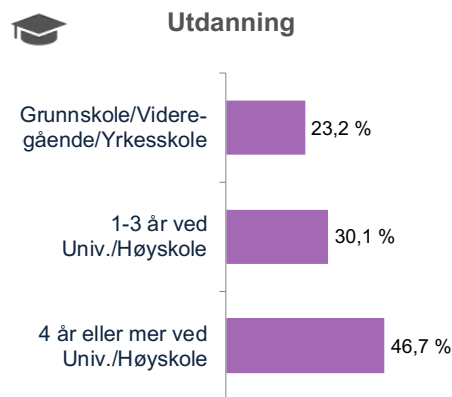

Figur 3: Respondentenes etnisitet

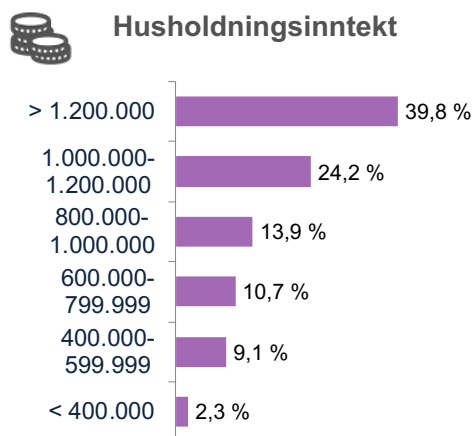
Vi ser imidlertid av Figur 3 at de med innvandringsbakgrunn fra et ikke-vestlig land er sterkt underrepresenterte, noe som ikke er uvanlig i slike undersøkelser. Når det gjelder geografisk bosted, ser vi av Figur 4 at respondenter fra Oslo og Viken og Nord-Norge er overrepresenterte. Figur 5 viser fordelingen av respondentens utdanningsnivå. De med fire år eller mer ved høyskole eller universitet er overrepresenterte. Tilsvarende viser Figur 6 at de økonomisk best stilte er overrepresenterte, og at representasjonen synker systematisk jo lenger ned på lønnsstigen vi går. Slik skjevrepresentasjon er imidlertid svært vanlig i slike undersøkelser, og den kompenseres for gjennom vektning av datasettet, slik at resultatene ikke gir et skjevt bilde av den generelle befolkningen. Med andre ord er denne undersøkelsen representativ for hele populasjonen som vi fokuserer på her: foreldre som har barn under 18 år.

Figur 4: Respondentens geografiske bosted fordelt på landsdel.

Figur 5: Respondentenes høyeste gjennomførte utdanning.

Figur 6: Respondentenes samlede husholdningsinntekt.

Foreldrerollen i en ny tid: **Selvopplevelse, statusjag og grensesetting**

Foreldre flest har et positivt syn på utøvelsen av egen rolle. Mange opplever seg som bedre og mer kunnskapsrike foreldre enn generasjonen før, med relasjoner til barna preget av åpenhet og nærhet. Mange opplever imidlertid utfordringer spesielt knyttet til statusjag og grensesetting. Det er markante sosioøkonomiske forskjeller. Selv om flertallet i alle grupper rapporterer om statusjag som et problem, gjelder dette markant flere blant dem med lavt utdanningsnivå. Hva gjelder forholdet til offentlige helse- og hjelpetjenester, rapporterer spesielt aleneforeldre om lavere tillit enn andre grupper.

Å være forelder er det mest fantastiske som fins!
Det å få barn, kjenne at det finnes noe større enn
mine egne, bittesmå tullegreier, det å kjenne på den
kjærligheten ... Men det er også det vanskeligste som
fins. Man blir liksom kasta ut i det. Man tror man er
forberedt, men man er jo ikke det i det hele tatt.
Tanken på alt som kan gå galt blir liksom skrudd
opp ti hakk. Så det er liksom himmel og helvete
på én og samme tid [latter].

Kristine, mor til to

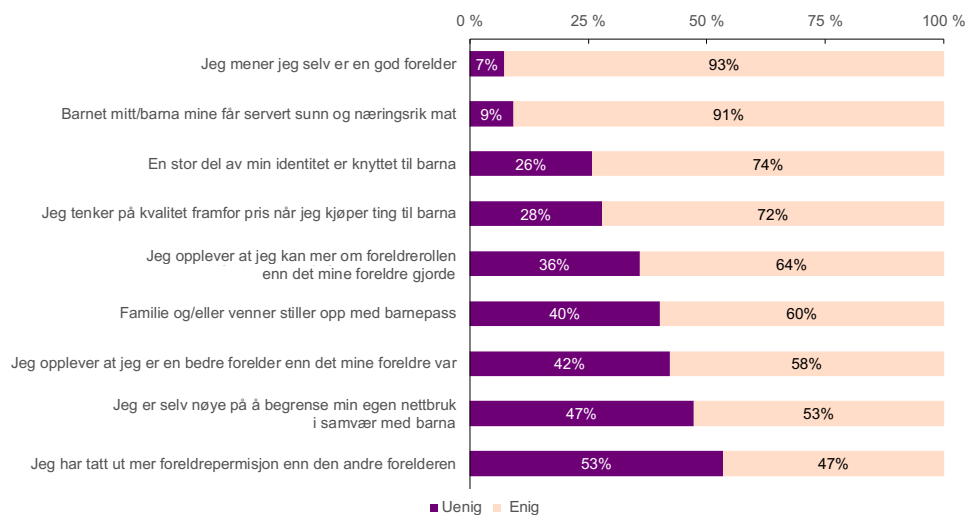
Det å være forelder er en sammensatt rolle. Som sitatet fra dybdeintervjuet med Kristine over illustrerer, er foreldrerollen kompleks: Den er på én og samme tid en kilde til de høyeste gleder og de dypeste frustrasjoner. I denne analysen vil vi etter hvert grave oss ned i mange av de utfordringene, frustrasjonene og sorgene som dagens foreldre kan kjenne på. Naturlig nok vil vi her vie stor plass til de vanskelige sidene ved foreldrerollen, og for mange er disse erfaringene og følelsene altoverskyggende i livet. Et viktig aspekt ved en analyse som dette, er å rette søkelyset mot de viktigste problemene og utfordringene foreldre står overfor i dag. Bare hvis vi anerkjenner og forstår livets problemer, kan vi som samfunn og individer forsøke å gjøre noe med disse problemene. Et slikt problemfokus er med andre ord motivert av noe positivt; vi ønsker å skape et kunnskapsbasert grunnlag og potensiale for en utvikling og en forandring til det bedre.

Samtidig er det viktig å ikke miste alt det positive av syne. Faren ved å sette søkelys på de utfordringene, problemene og frustrasjonene som foreldre står overfor i dag, er at vi svartmaler det store bildet. Uten å glemme at enkelte foreldre står i situasjoner preget av store bekymringer og utfordringer, er det også viktig å huske på at foreldrerollen for mange også er fylt med mange gleder. Så før vi dykker ned i alt det vanskelige, la oss først se nærmere på hva foreldre i dag oppfatter som de beste tingene ved å ha barn.

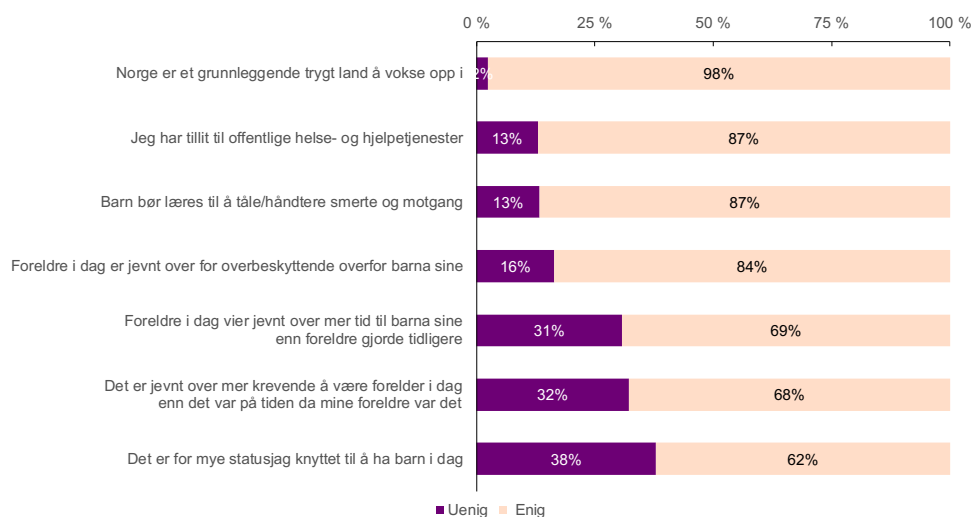
Opplevelser av foreldrerollen

I den kvantitative undersøkelsen er det flere viktige spor av positive erfaringer og oppfatninger av ulike aspekter ved foreldrerollen. Som vi ser av Figur 7, anser de alle fleste respondentene (93 %) seg selv som «en god forelder». Dette er et meget viktig poeng å ha i bakhodet når vi senere skal gå nærmere inn på alle utfordringene og frustrasjonene foreldre opplever i dag. Tross alt har de aller fleste et positivt selvbilde og en positiv vurdering av sin egen måte å fylle foreldrerollen på.

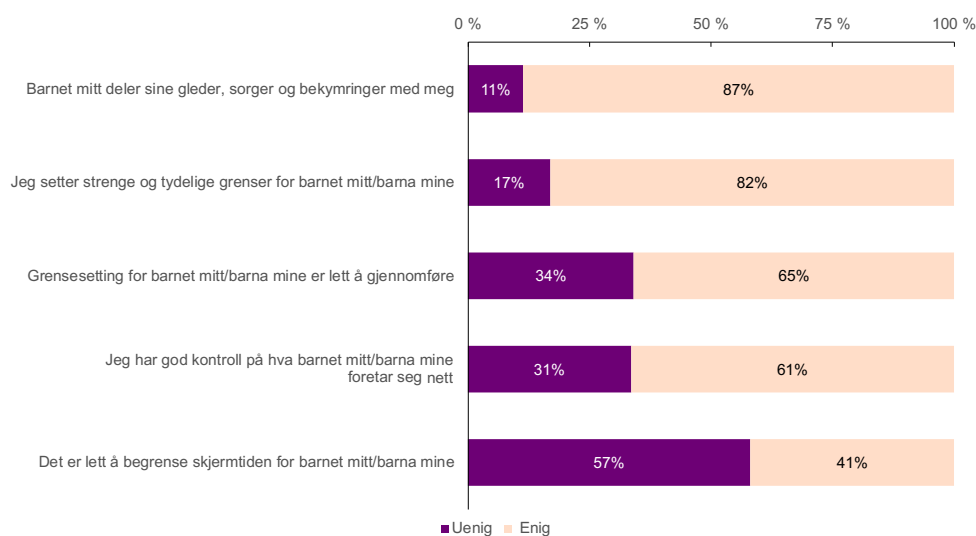
Utvalget av respondenter er imidlertid differensiert når det gjelder å anse seg selv som en god forelder: Selv om 93 % av hele utvalget rapporterer at de er det, finnes det undergrupper med respondenter der prosentandelen ikke er like høy. Spesielt gjelder dette undergruppen av respondenter med innvandrerbakgrunn fra et ikke-vestlig land, som med sine 81 % er signifikant forskjellige fra hele utvalget.

Figur 7: «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Spørsmål besvart på en skala fra 1 (svært uenig) til 6 (svært enig). Her presentert todelt som uenig/enig.

Figur 8: «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Spørsmål besvart på en skala fra 1 (svært uenig) til 6 (svært enig). Her presentert todelt som uenig/enig.

Figur 9: «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Spørsmål besvart på en skala fra 1 (svært uenig) til 6 (svært enig). Her presentert todelt som uenig/enig.

Videre ser vi at så mange som 74 % oppgir at en stor del av deres identitet er knyttet til deres barn. Foreldrerollen ser altså ut til å være en viktig del av selvoppfattelsen for mange foreldre i dag. Her er de med de laveste husholdningsinntektene (mindre enn 600 000 kr) signifikant mer tilbøyelige til å oppgi at deres identitet er knyttet til barna (84 %).

Vi ser også av Figur 9 at så mange som 87 % oppgir at barna deres deler sine gleder, sorger og bekymringer med dem. Dette tyder på at for de aller fleste foreldre oppleves kommunikasjonen med barna som grunnleggende god og åpen. Her er respondenter med det laveste utdanningsnivået signifikant mer tilbøyelige til å si seg uenig i utsagnet (15 % mot 11 % i hele utvalget).

Som vi ser av Figur 8, synes hele 98 % av respondentene at Norge er et grunnleggende trygt land å bo i. Videre har 87 % tillit til offentlige helse- og hjelpetjenester. Dette er svært høye tall. Denne utbredte opplevelsen av grunnleggende trygghet og tillit kan sees i sammenheng med den videre samfunnsmessige konteksten for foreldrerollen i Norge. Resultatene gir gjenklang i tidligere undersøkelser som viser at sammenliknet med andre lands befolkning, har nordmenn svært høy tillit til offentlige institusjoner.¹ En slik tillit er med andre ord ingen selvfølge. Vi lever i en type samfunn med en velutbygd velferdsstat med en rekke universelle velferdsytelser som mange andre land ikke har.² I tidligere forskning settes den høye graden av tillit i sammenheng med den nordiske samfunnsmodellen og dens sosialdemokratiske velferdsmodell.

Utvalget av respondenter er imidlertid differensiert når det gjelder tilliten til offentlige helse- og hjelpetjenester: Blant de høyest utdannede – de med fire år eller mer høyere utdanning – er det hele 92 % som rapporterer at de har slik tillit, mens det tilsvarende tallet for de med lavest utdanning (grunnskole eller videregående skole som høyeste nivå) er 79 %. Videre er aleneforeldre i signifikant mindre grad tilbøyelige til å rapportere slik tillit (76 %), og det samme gjelder de som er bosatt i Agder og Sør-østlandet (79 %).

Opplevelser av forandring

Selv om denne analysen ikke kan si noe direkte om utvikling av foreldrerollen over tid – siden dette ville krevd en type analyse der datasettet fra denne undersøkelsen ble sammenliknet med et tilsvarende datasett på et tidligere måletidspunkt – kan denne analysen like fullt si noe om dagens foreldres *subjektive opplevelser* av forandring over tid. Informasjon om slike subjektive aspekter er også svært viktig, i den forstand at de sier noe om den enkeltes opplevelser av hvordan foreldrerollen har forandret seg. Opplever for eksempel foreldre i dag at foreldrerollen har forandret seg siden de selv var barn og forrige generasjons foreldre var i samme rolle som de selv er i nå?

Her ser vi av figurene at et flertall av respondentene (68 %) oppfatter at det er mer *krevende* å være foreldre nå enn da deres egne foreldre var det. Like fullt opplever flertallet (64 %) at de *kan mer* om foreldrerollen enn deres foreldre gjorde, og ikke minst at de selv er *bedre foreldre* enn det deres egne foreldre var (58 %). Så selv

¹ Gulbrandsen, T. (2007). «Elite Integration and Institutional Trust in Norway», *Comparative Sociology*, 6(1-2), 190-214.

² Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. London: John Wiley & Sons.

om foreldrerollen anes som forandret i en mer krevende retning fra forrige generasjon til neste, ser det ut til å være en utbredt oppfatning at håndteringen av rollen har utviklet seg i en positiv retning. Dagens foreldre erfarer altså i relativt stor grad at de er «flinkere» foreldre enn det deres egne foreldre var.

Når det gjelder kunnskap om foreldrerollen, er det imidlertid noen signifikante forskjeller mellom undergrupper i utvalget: de med de laveste utdanningene er i signifikant større grad *uenig* i utsagnet om at de kan mer enn sine foreldre (44 % mot 36 % i hele utvalget), mens de med barn på 13–17 år og de med barn som er 18 år og eldre er i signifikant større grad *enig* (henholdsvis 71 % og 91 % mot 64 % i hele utvalget).

Vi ser også at flertallet (69 %) er enige i at foreldre i dag, jevnt over, *vier mer tid* til barna enn det foreldrene deres gjorde. Så selv om folk i dag bruker generelt mer tid på jobb enn det foreldrene gjorde – spesielt blant kvinner, der yrkesdeltakelsen har gått kraftig opp de siste tiårene³ – ser det ut til at de oppfatter det slik at tiden de er hjemme i større grad vies samvær med barna.

I denne sammenheng er utdanningsnivået differensierende: respondenter med mer enn fire års høyere utdanning sier seg i signifikant større grad enige i at de bruker mer tid til barna (76 % mot 69 % i hele utvalget), mens respondenter med grunnskole eller videregående skole som sin høyeste utdanning i signifikant mindre grad gjør det samme (57 %).

Grensesetting

En viktig del av foreldrerollen er å sette grenser for barna. Grensesetting hjelper barnet med å forstå hvilke hensyn og regler som gjelder i ulike sammenhenger, og er med på å gi barnet forutsigbarhet og trygge rammer. God og tydelig grensesetting har flere funksjoner. Det bidrar til økt emosjonell trygghet for barnet og at barnet får en forståelse av at det kan lene seg på en trygg voksenperson i forelderen sin, det hindrer barnet i å skade seg eller skade andre, og det hjelper barnet med å lære seg samfunnets normer og regler og hvordan de kan tilpasse seg fellesskapet.

I denne undersøkelsen har vi forsøkt å måle grensesetting ved å få foreldrene selv til å vurdere hvorvidt de selv setter «strengt og tydelige grenser» for barna sine. Av Figur 9, som ble presentert i forrige delkapittel, ser vi at svært mange (82 %) mener de setter strenge og tydelige grenser for barna sine. Det er imidlertid et påfallende misforhold mellom grensesetting og opplevelsen av gjennomføringen av denne grensettingen: andelen som synes at grensesetting er «lett å gjennomføre» er betraktelig lavere (65 %). Samtidig er det verdt å merke seg at flertallet synes at grensetting for barna stort sett går greit for seg.

Grensesetting utføres på mange områder i barnas liv. Ett område som gjennomgående skaper utfordringer og som oppleves som vanskelig, er grensesetting knyttet til barnas skjermtid, altså kjøreregler for hvor mye tid barna skal bruke foran digitale skjermer (TV, datamaskiner, nettbrett, smarttelefoner, etc.). Som vi var inne

3 Ellingsæter, A.L. og Leira, A. (red) (2006). *Politicising Parenthood in Scandinavia: Gender Relations in Welfare States*. Bristol: Policy Press.

på over, synes 65 % at grensesetting generelt er «lett å gjennomføre». Av Figur 8 ser vi at dette tallet synker betraktelig – ned til 41 % – når det gjelder å begrense skjermtiden til barna.

Ikke uventet viser ytterligere analyser at forsøk på å begrense skjermtiden til barna oppleves som særlig vanskelig blant de som har barn som er eldre enn 13 år (66 %). Samtidig er det verdt å merke seg at et flertall av respondentene (61 %) opplever at de har god kontroll på hva barna deres foretar seg på nett. Litt over halvparten (53 %) er også nøye med å begrense sin egen nettbruk i samvær med barna, noe som tyder på en viss bevissthet rundt at foreldrerollen også innebærer å være rollemodeller når det gjelder skjermtid.

I de kvalitative dybdeintervjuene er det tydelig at respondentene opplever at utviklingen av foreldrerollen har utviklet seg mot det bedre. Like fullt er det visse aspekter som problematiseres av respondentene. William, som er far til én, mener for eksempel at utviklingen på visse områder har gått litt for langt. Vel er det bra, mener han, at foreldre er «kompiser» med barna, men det kan gå på bekostning av evnen til å sette grenser og å være tydelig overfor barna:

Vi er mer kompiser nå, som foreldre. Tidligere var foreldre mer autoritære enn det de er nå. Men det er fortsatt viktig at det er klart hvem som er sjefen, hvem som bestemmer. Det tror jeg er bra for ungene, og det bra for oss foreldre. Og det tror jeg en del av dagens foreldre glemmer litt. Og det er synd, ikke minst for barna. Jeg tror dette med å være klar og litt streng når det trengs er en egenskap som våre foreldre faktisk var bedre på.

På den andre siden mener flere respondenter at gårdsdagens løsninger ikke passer til dagens virkelighet. Det å forsøke å være «streng», «tydelig» og «konsekvent» kan være enkelt i teorien, men vanskelig å gjennomføre i praksis. Thomas, som er far til to, rapporterer om slike utfordringer med å håndheve grenser. Han trekker frem et eksempel fra sin egen barndom for å illustrere problemet:

Jeg husker en nabo da jeg var liten. Han fikk ikke lov til å drive med idrett eller se amerikanske filmer av sine raddisforeldre. De mente sikkert at dette var gift for sinnet og sånne ting. Men det blir jo liksom helt håpløst, tenker jeg. At sånne politiske og moralske overbevisninger prakkes på barna i en helt absurd grad. Ja, amerikansk listepop er noe dritt, jeg er enig i det. Men du kan liksom ikke sensurere og skjerme ungene dine fra det. Da vil de jo ende opp som «wierdos» som hører en annen tid til. Du kommer ikke langt som puritansk kulturraddis fra sekstitallet i dag, liksom. [Latter] Samtidig som det å la seg styre helt av hva andre gjør, og det barna selv ønsker å gjøre, det er å havne i den andre grøfta. Så man må liksom balansere og holde seg unna begge grøftene, på en måte. Og det er jo veldig vanskelig. Det er ingen fasit på hvordan man skal styre dette fartøyet. [Latter]. Og for oss ender det opp med litt flytende grenser, og alle de utfordringene som følger med det. Det sklir ut, liksom. Samtidig som jeg tror at verken vi som foreldre eller barna hadde hatt det noe bedre om vi stramma inn med mer rigide regler. Det finnes ingen åpenbar quick-fix på dette, tror jeg.

Status og forbruk

I de kvalitative intervjuene kommer det også tydelig frem at det er en god følelse å oppleve at man selv mestrer foreldrerollen. Like ens er det en positiv opplevelse for foreldrene at ens barn viser mestring i livets store og små oppgaver, enten det gjelder at barna tar sine første skritt og sier sine første ord i småbarnsfasen, at de senere oppnår gode resultater på skolen, eller at barna skårer mål på fotballbanen.

Samtidig har foreldre en tendens til å sammenlikne sine egne evner og prestasjoner som foreldre med andre foreldre, og ikke minst barnas evner og prestasjoner med andre barns. Dette kan gi en opplevelse av stolthet og glede, men også mer negative følelser, slik som tilkortkommenhet og misunnelse. Én mulig konsekvens av slike sammenlikninger av evner og prestasjoner kan være at de er med på å skape og opprettholde statushierarkier i samfunnet, altså prestisje- og rangordninger basert på folks positive og negative evalueringer og dommer av andre. Flere samfunnsvitenskapelige undersøkelser av den voksne befolkningen i Norge har vist at slike statushierarkier eksisterer, for eksempel basert på yrkesprestisje, materielt forbruk og kulturell smak.⁴

Like fullt lever vi i et samfunn preget av sterke likhetsidealer. Som tidligere sosiologiske og antropologiske undersøkelser har vist, vegrer nordmenn flest seg for å snakke høyt om statushierarkier og rangordninger i samfunnet.⁵ Vi ønsker typisk ikke at slike statushierarkier skal eksistere; eller sagt på en annen måte, vi har en moralsk impuls om at slike hierarkier ikke *bør* eksistere. En konsekvens av dette er at eksplisitte avstandsmarkeringer overfor de som oppleves som forskjellig fra en selv er noe de fleste helst unngår i hverdagen. Sosialantropologen Marianne Gullestad har betegnet dette som en «egalitær-individualistisk» omgangsform som hun mener i stor grad preger det norske samfunnet.⁶

Ett av Gullestads sentrale poenger er at det ikke nødvendigvis er noen motsetning mellom dømmende holdninger og statushierarkier på den ene siden, og idealer om likhet og forsøk på å unngå avstandsmarkeringer, konfrontasjoner og konflikter på den andre. Det er altså selve omgangsformen, og ikke statusvurderinger som sådan, som er preget av likhetsidealer. I et slikt perspektiv har taktfull tilbakeholdenhet med å markere forskjeller en *tilslørende* effekt på statushierarkier: de eksisterer og er virksomme i samfunnet, men vi nordmenn vil helst ikke snakke om dem.

Av Figur 8 ovenfor, ser vi at godt over halvparten av respondentene (62 %) synes det er for mye statusjag knyttet til å ha barn i dag. Dette tyder for det første på at det er en utbredt oppfattelse i befolkningen at statushierarkier knyttet til foreldrerollen faktisk eksisterer. For det andre tyder det på at folk misliker at det er slik: De synes statusjag i for stor grad preger foreldrerollen.

Her er det interessant å merke seg at respondenter med de høyeste årsinntektene og respondenter med de høyeste utdanningene er signifikant forskjellig fra hele utvalget: De sier seg i mindre grad enig i at det er for mye statusjag knyttet til det å ha barn i dag (henholdsvis 56 % og 58 %, mot 62 % i hele utvalget).

4 Flemmen, M. et al. (2019). «Class and Status: On the Misconstrual of the Conceptual Distinction and a Neo-Bourdieuian Alternative», *British Journal of Sociology* 70(3): 816–66.

5 Jarness, V. (2013). *Class, Status, Closure: The Petropolis and Cultural Life*. Bergen: Universitetet i Bergen.

6 Gullestad, M. (1992). *The Art of Social Relations: Essays on Culture, Social Action and Everyday Life in Modern Norway*. Oslo: Scandinavian University Press.

Om vi så ser mer detaljert på disse tallene, og kun fokuserer på de som har sagt seg mest enig i påstanden – og svart 5 eller 6 på skalaen (som går fra 1 til 6) – er forskjellene enda større: 31 % av de høyt utdannede mot 40 % av de lavest utdannede. Dette er verdt å merke seg, siden denne delen av befolkningen – som altså er rikest både på kulturell kapital (i form av høye utdanninger) og på økonomisk kapital (i form av høye inntekter) – har en klar tendens til å ruve høyest i statushierarkier. De jobber typisk i yrker høyest i yrkeshierarkiet; de har en tendens til å praktisere typisk «høykulturelle» og anerkjente livsstiler og forbruk; og det er en klar tendens til at deres barn oppnår bedre skoleresultater og tar høyere utdanninger.⁷ Med andre ord: denne undersøkelsen viser en tendens til at foreldre som selv er posisjonert høyt på samfunnets rangstige i mindre grad enn andre ser problemer med statusjag knyttet til det å ha barn.

I lys av dette kan vi også se påstanden om forbruk i Figur 7. I hele utvalget er det 72 % som er enig i påstanden om at de tenker på kvalitet fremfor pris når de kjøper ting til barna. Bak dette tallet skjuler det seg en markant forskjell mellom ulike inntektsgrupper: mens hele 81 % av respondentene med de høyeste inntektene er enig, er det kun 55 % av respondentene med de laveste inntektene som er det. Dette er ikke uventet, i og med at god økonomi er en grunnleggende forutsetning for å etterleve et slikt ideal.

I dybdeintervjuene kommer det tydelig frem hos flere respondenter at de er ambivalente når det gjelder statushierarkier. På den ene siden har du de som avviser at slike hierarkier eksisterer, via de som erkjenner at slike hierarkier eksisterer, men som samtidig sier at de selv ikke bryr seg om dem, til de som på den andre siden rapporterer å kjenne ubehag knyttet til et opplevd statusjag som forelder.

Intervjuet med Siri illustrerer den sistnevnte kategorien. Som mor til to gutter med behov for spesiell tilrettelegging, og som har en tendens til å falle utenfor populære kretser på skolen og i nærområdet, har hun ofte kjent på utfordringer knyttet til opplevelsen av andres «blikk og dommer». Hun rapporterer imidlertid om en prosess der hun gradvis har lært seg å kjempe imot dette jaget. Likevel er dette statusjaget noe hun må forholde seg til i hverdagen:

Jeg kjente mye på dette med statusjag tidligere. Jeg har to barn med spesielle behov, og de følger jo ikke helt den A4-standard. Og da kjenner man på som foreldre at ikke andre foreldre helt forstår. Og jeg har kjent på at det føles vanskelig og også litt urettferdig, faktisk. Men det har jeg forsøkt å legge langt vekk fra meg. Og egentlig har jeg blitt litt motsatt. At jeg tenker at de har full rett til å være den personen de er, på tross av sine utfordringer. Så nå har jeg på en måte blitt en kjemper. Så når noen kaster ut en kommentar, som skjer ganske ofte, så kan jeg nå svare, kanskje litt kvast, at «alle er ikke helt like – heldigvis!» For liksom å understreke at jeg er stolt av mine barn.

Statushierarkier er også noe som oppleves av foreldre med barn som ikke har slike utfordringer. Tobarnsmoren Kristine forteller om tenåringssønnen som i det siste

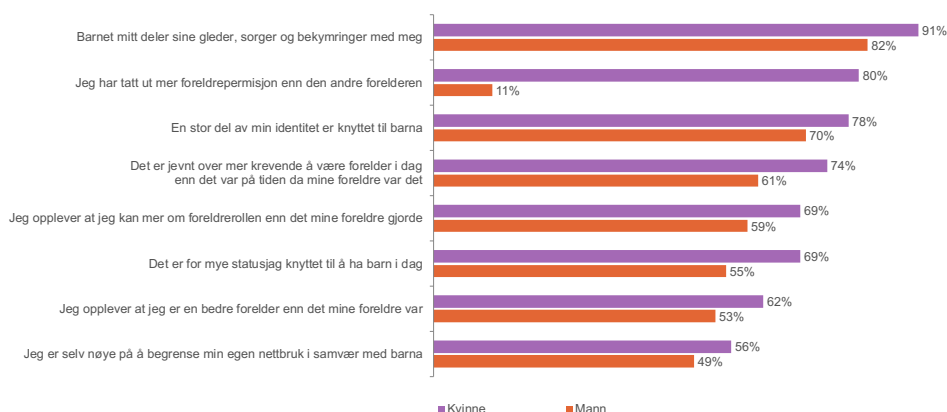
7 Korfes, O. et al. (red.) (2014). *Elite og klasse i et egalitært samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

har begynt å ferdes i andre deler av byen, der man møter på andre ungdommer enn de som ferdes i nærmiljøet:

I denne byen er det jo et markant skille mellom østkanten og vestkanten. Og vi kommer fra østkanten. Og det er jeg glad for. Og forbruket vårt er på et moderat nivå. Og det har vært viktig for oss å påse at barna våre ikke får sånne ekstravagante materialistiske verdier som altfor mange foreldre har rundt omkring, og som naturlig nok arves av barna. Men nå som sønnen min har begynt på et annet fotballag som ligger på vestkanten av byen, så blir han jo eksponert for den typen ungdom. Og det gjør meg litt bekymra. Men foreløpig går det greit. Spillerne på laget tulle liksom med hverandre og påpeker og gjør liksomnarr av hårsveiser og sånn. Og sønnen min synes det er artig å tulle med de sosse-bakoversleikene flere av spillerne på laget der har. Så det er liksom gjensidig og kameratslig tull om vestkantstil og østkantstil. Men faren er jo at han kan komme til å føle seg litt underlegen. At det der er andre normer og regler for hva som er innafor og utafor, og at han etter hvert skal bli mer som den typen, for liksom å passe inn. Jeg frykter jo det, det må jeg innrømme.

Kjønnsforskjeller

Som vi ser av Figur 9, er det også klare kjønnsforskjeller knyttet til påstandene om ulike aspekter ved foreldrerollen. Særlig stor er forskjellen i hvor mye foreldrepermisjon man har tatt ut. Omtrent halvparten (47 %) i hele utvalget har tatt ut mer foreldrepermisjon enn den andre forelderen, men her er kjønnsforskjellene store: 80 % av de kvinnelige respondentene oppgir at de har tatt ut mer permisjon enn den andre forelderen, mens kun 11 % av mennene oppgir det samme. Dette er slående, når en tar i betraktning at dette er snakk om den delen av permisjonstiden som foreldrene kan fordele fritt seg imellom (og ikke den delen av permisjonstiden som er øremerket enten mor eller far/medmor).

Figur 10: «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Signifikante forskjeller mellom menn og kvinner. Spørsmål besvart på en skala fra 1 (svært uenig) til 6 (svært enig). Her presentert todelt som uenig/enig.

Selv om de resterende påstandene i Figur 10 ikke viser like markante kjønnsforskjeller, forsterkes likevel inntrykket ytterligere: I alle påstandene svarer kvinner signifikant forskjellig fra menn. De opplever i større grad at barna deler sine gleder, sorger og bekymringer med dem; at deres identitet er knyttet til barna; at det er

mer krevende å være forelder i dag enn da deres foreldre var det; at de kan mer om foreldrerollen enn det foreldrene gjorde; at det er for mye statusjag knyttet til det å ha barn; at de er en bedre forelder enn det deres foreldre var; og at de er nøye med å begrense sin egen nettbruk i samvær med barna.

Tros- og verdigrunnlag

Hvilke tros- og verdigrunnlag oppleves som viktigst i forbindelse med foreldrerollen? Som vi ser av Figur 11, skiller vitenskapelig og forskningsbasert innsikt (28 %) og humanistiske/humanetiske verdier (25 %) seg ut, etterfulgt av kristne verdier (18 %) og verdier som fremhever individualistiske friheter (12 %). I så måte tyder tallene på at det er sekulære og rasjonelle verdigrunnlag som er de viktigste for foreldre i dag.

Figur 11: «Hvilke av de følgende tros- eller verdigrunnlagene vil du si er viktigst for deg i forbindelse med foreldrerollen og det å oppdra barn?» (Kun ett svar mulig.)

Også her er utdanningsnivå en viktig faktor. Respondenter med de høyeste utdanningene oppgir i signifikant høyere grad at humanistiske/humanetiske verdier er viktigst (30 % mot 25 % i hele utvalget). Når det gjelder verdier som fremhever individualistiske friheter, oppgir respondenter med de høyeste utdanningene i signifikant lavere grad at slike verdier er viktige (8 % mot 12 % i totalen), mens de med de laveste utdanningene i signifikant høyere grad (17 %) gjør det samme.

Alder er også viktig her. Foreldre under 35 år oppgir i signifikant høyere grad vitenskapelig og forskningsbasert innsikt som viktig (39 % mot 28 % i hele utvalget), mens de på over 55 år i langt mindre grad gjør det samme (13 %). Når det gjelder vitenskapelig og forskningsbasert innsikt er også alderen på barna viktig: De med barn på under fire år og de med barn mellom fem og åtte år er signifikant mer tilbøyelige til å oppgi slik innsikt som viktig (henholdsvis 38 % og 39 %), mens de med barn mellom 13 og 17 år er langt mindre tilbøyelige (17 %).

Respondenter med innvandringsbakgrunn fra et ikke-vestlig land er på sin side signifikant mer tilbøyelige til å oppgi verdier fra andre verdensreligioner (10 % mot tilnærmet 0 % i hele utvalget).

I de kvalitative dybdeintervjuene kommer det tydelig frem at de med majoritetsnorsk bakgrunn i liten grad legger vekt på overordnede tros- og verdigrunnlag når det gjelder foreldrerollen. De fleste refererer til sine verdier som «helt vanlige» og «normale». I så måte fremstår de «som fisk i vann», som ordtaket sier. Fisker er omgitt av vann, men reflekterer i liten grad over vannets eksistensbetingelser og funksjoner.

I intervjuene med de med innvandrerbakgrunn fra ikke-vestlige land er derimot deres verdimeslige annerledeshet en kilde til mer eksplisitt selvrefleksjon. Intervjuet med tobarnsmoren Bian understreker dette poenget. Som innvandrer fra et asiatisk land fremstår hun som godt integrert i Norge. Hun rapporterer at både hun og barna har mange majoritetsnorske venner som de omgås mye med. Samtidig er hun opptatt av at barna skal beholde kulturen fra landet de stammer fra, siden hun mener den på flere måter har elementer i seg som ikke er særlig fremtredende her i Norge. Men som vi ser av sitatet, kan denne annerledesheten også by på utfordringer i møte med majoritetskulturen:

Der jeg kommer fra, er ydmykhet en veldig viktig verdi. Og vi er veldig opptatt av det. Det er jo en viktig del av religionen vår. Så det merker jeg veldig, at mine gutter er mye mer oppdratt til å vise respekt, ydmykhet og takknemlighet i møte med andre. Spesielt mot voksne. Der opplever jeg nesten at det er motsatt blant mange nordmenn. At barna ikke eier respekt for voksne. Jeg får nesten bakoversveis når vi har norske gutter på besøk her. Noen sier ikke takk for maten engang. Ikke at det gjør så mye, men det er litt rart. Og da blir jeg litt stolt også, at mine gutter er flinke på det. Men det er også vanskelig med sånne forskjeller noen ganger. Sånne enkle ting som godteri og sukker, for eksempel. Her er liksom det helt fyfy! Men for oss, i vårt miljø, er det vanlig for barn å spise søtsaker hver dag. Ikke mye, men litt. Og i sum blir jo mengden den samme, for norske barn spiser haugevis på lørdager. Det gjør ikke vi. Og det merker jeg på skolen. Og hos tannlegen. Der merker jeg fordommene og mistenksomheten når de får vite at ungene spiser godteri hver dag. Det er liksom krise. Men jeg tenker «hva er egentlig problemet?» De er ikke overvektige, de har aldri hatt hull i tennene, det er ikke noe galt med dem. Det er jo bare en liten kulturell forskjell. Dere spiser alt på en gang, vi fordeler det heller jevnt utover uka. Dette er jo bare en liten ting, men det er liksom sånn det er. At folk har fordommer og tenker sitt.

Intervjuet med Benjamin, som har innvandret fra et afrikansk land og som har ett barn med sin majoritetsnorske partner, illustrerer en annen utfordring: at hans forsøk på å integrere seg i majoritetskulturen og dens normer for foreldrerollen har medført at hans afrikanske venner reagerer på hvor «norsk» han har blitt:

Det var veldig rart for meg da jeg kom til Norge. Det å være mann og det å være far er totalt annerledes her. Der jeg kommer fra er ikke fedre involvert i det hele tatt. I hvert fall ikke sånn som her. Men jeg liker det. Og jeg tror at sånn dere gjør det her er bedre for alle. For barna, for menn og for damene. Men de afrikanske kompisene mine hjemme, men også de som bor her i Norge ... De sier at jeg er helt gal. De kan ikke skjønne at nordmenn vil ha det sånn. Eller at jeg vil ha det sånn. At jeg nesten er som en dame! [Latter]

Kapittelet oppsummert

- › Foreldre i dag har god selvtillit i foreldrerollen. De alle fleste – hele 93 % av de spurte – anser seg selv som en «god forelder».
- › Å ha barn er en viktig kilde til identitet for de fleste foreldre i dag.
- › Et overveldende flertall oppfatter Norge som et trygt sted for barn å vokse opp.
- › Et stort flertall har tillit til offentlige helse- og hjelpetjenester. Det er imidlertid store sosiale forskjeller. Blant annet aleneforeldre opplever markant mindre tillit.
- › Flertallet mener det er mer krevende å være foreldre nå enn da deres egne foreldre var det, men at de selv kan mer om foreldrerollen enn deres foreldre gjorde, og at de selv er bedre foreldre enn sine foreldre var.
- › Kvinner opplever i større enn grad enn menn at barna deler sine gleder, sorger og bekymringer med dem; at deres identitet er knyttet til barna; at det er mer krevende å være forelder i dag enn da deres foreldre var det; at de kan mer om foreldrerollen enn det foreldrene gjorde; at det er for mye statusjag knyttet til det å ha barn; at de er en bedre forelder enn det deres foreldre var; og at de er nøye med å begrense sin egen nettbruk i samvær med barna.
- › Mens flertallet av respondentene generelt opplever grensesetting som uproblematisk, opplever over en tredjedel at det ikke er lett å gjennomføre i praksis. Dette gjelder spesielt skjermbruk. Her opplever bare 41 % at grensesetting er lett å gjennomføre, og det oppleves særlig vanskelig blant dem som har barn over 13 år. 39 % oppgir at de ikke har god kontroll over hva barna foretar seg på nett. Nesten halvparten oppgir at de ikke er nøye på å begrense egen nettbruk omkring barna.
- › Et markant flertall anser statusjag som et problem. Dette gjelder flertallet i alle grupper, uansett lønns- og utdanningsnivå, men med høyere utslag blant dem med lavt utdanningsnivå.
- › Når det gjelder utdanning, rapporterer respondenter med de laveste utdanningsnivåene i mindre grad enn de med de høyeste utdanningsnivåene tillit til offentlige helse- og hjelpetjenester og kunnskap om foreldrerollen. Tilsvarende forskjeller finner vi knyttet til inntekt. Dette er ikke uventet, siden utdanningsnivå er korrelert med inntekt.
- › Respondenter med innvandringsbakgrunn fra ikke-vestlige land rapporterer i mindre grad om tillit, og en mindre andel anser seg selv som gode foreldre (dette med forbehold om at respondenter innen denne sammensatte gruppen er sterkt underrepresentert i utvalget).

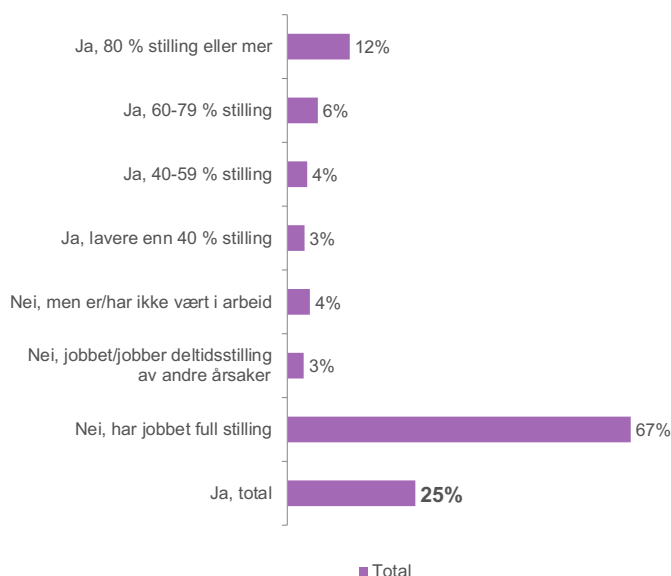
Fortsatt kjønnsdelte foreldreroller

I løpet av noen tiår har det vært en betydelig endring i hvordan kjønns mønstre reflekteres i foreldrerollen. Det er i dag svært få som anser at den andre forelderen (i praksis moren) bør ha mer ansvar for omsorgsoppgaver enn en selv. Det er imidlertid fortsatt stor avstand mellom disse idealene om likefordeling og realitetene. Fortsatt er det slik at mange mødre tar en særlig stor del av ansvaret. Det er klare kjønnsdelte tendenser i fordelingen av omsorgsoppgaver, og en stor minoritet av kvinner er misfornøyd med dagens fordeling. Markant flere kvinner enn menn, markant flere aleneforeldre og markant flere foreldre med de laveste inntektene har jobbet i redusert stilling for å ta seg av barn.

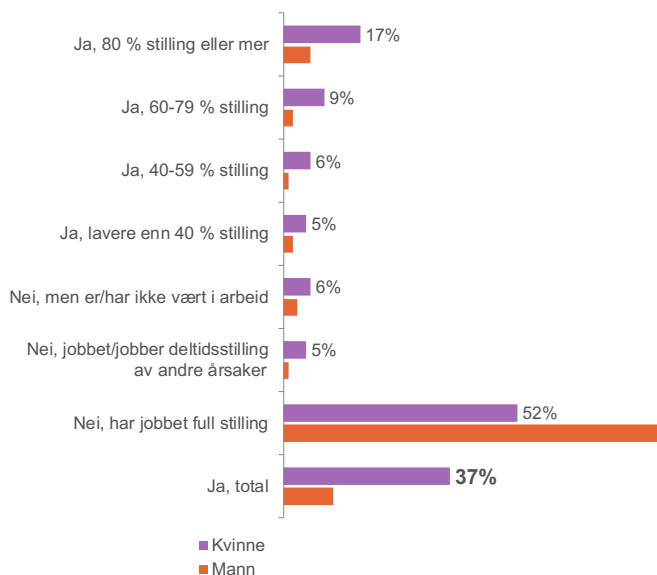

Omsorg og tid

I forrige kapittel så vi at så mange som 69 % av respondentene mener foreldre i dag jevnt over bruker mer tid på barna sine enn det deres egne foreldre gjorde. Som vi var inne på, er dette bemerkelsesverdig, spesielt når vi tar i betraktning den markante økningen av kvinner i yrkeslivet – og den tilsvarende reduksjonen i antallet hjemmевærende mødre. Like fullt ser vi av Figur 12 at en nesten like stor del av respondentene (67 %) ikke har redusert stillingene sine for å få bedre tid til barna – de jobber (eller har jobbet) fulltid.

Figur 12: «Har du jobbet/ jobber du i redusert stilling for å ta hånd om og/eller å få bedre tid til barna?»

Figur 13: «Har du jobbet/ jobber du i redusert stilling for å ta hånd om og/eller å få bedre tid til barna?»

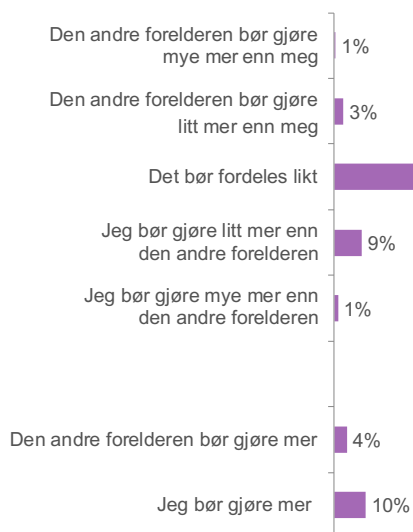
Som vi også ser av Figur 12, har altså 25 % av respondentene jobbet i redusert stilling for å få bedre tid til barna. Dette tallet er ikke voldsomt høyt i seg selv. Men

som vi ser av Figur 13, skjuler det seg store kjønnsforskjeller bak dette tallet: 37 % av kvinnene har jobbet i redusert stilling, mens kun 11 % av mennene har gjort det samme. Nå kan det være ulike årsaker til slike valg, og dette trenger ikke nødvendigvis dreie seg om kjønnsstereotypiske preferanser og etterslep av husmor-kulturen, der mannen var økonomisk forsørger og kvinnen stelte i hjemmet. Tatt i betraktning at menn jevnt over tjener mer enn kvinner, kan også de markante kjønnsforskjellene skyldes rasjonelle valg knyttet til familieøkonomien: De lar den med høyest inntekt jobbe mest. I neste rekke kan det problematiseres at lønnsnivået gjerne er høyere i yrker dominert av menn enn i yrker dominert av kvinner. Uansett årsak er forskjellen slående, og den indikerer at kvinner jevnt over bruker mer tid sammen med sine barn enn det menn gjør.

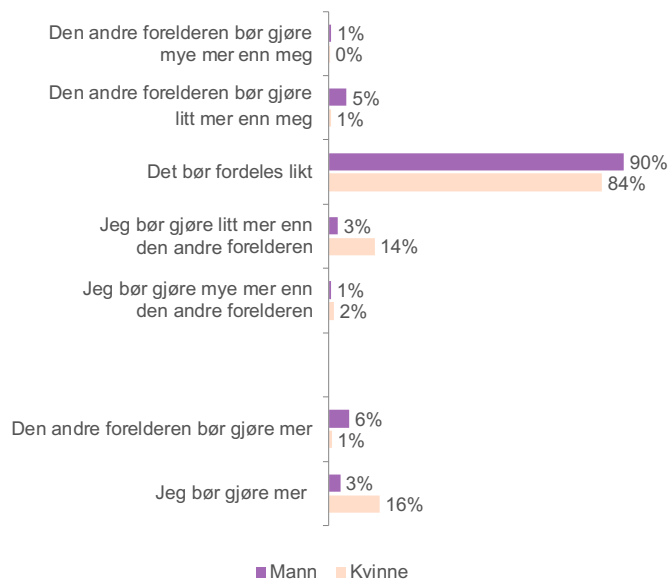
Det er også verdt å merke seg at aleneforeldre (43 %) i signifikant større grad enn hele utvalget (25 %) oppgir å ha jobbet i redusert stilling. Det samme gjelder de med de laveste inntektene (36 %). De yngste respondentene (under 35 år) har på sin side i signifikant mindre grad gjort det samme (15 %), og det samme gjelder de med barn under fire år (13 %) og de med barn mellom fem og åtte år (16 %).

Foreldres samvær med barna

Ovenfor har vi sett at kvinner i større grad jobber redusert stilling, og dermed tilbringer mer tid i hjemmet. Vi skal nå gå mer i detalj på tiden foreldre bruker på barna, og hvordan de fordeler oppgaver knyttet til barneomsorg. Men før vi ser nærmere på den faktiske oppgavefordelingen, skal vi se nærmere på *idealene* knyttet til denne fordelingen. I Figur 14 fremkommer det at hele 87 % av respondentene mener oppgavene bør fordeles likt. Verdiliberale holdninger til fordeling av oppgaver knyttet til barneomsorg står med andre ord meget sterkt.

Figur 14: «Ideelt sett, hvordan mener du at fordelingen av oppgaver i forbindelse med barneomsorg burde være?» De to nederste søylene er en todelt forenkling til den andre bør gjøre mer/jeg bør gjøre mer.

Figur 15: «Ideelt sett, hvordan mener du at fordelingen av oppgaver i forbindelse med barneomsorg burde være?» Kvinner vs. menn. De to nederste søylene er en todelt forenkling til den andre bør gjøre mer/jeg bør gjøre mer.

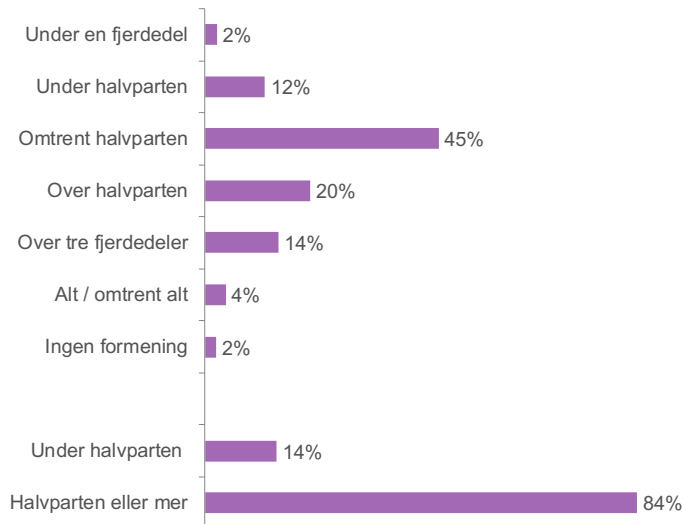
Av Figur 15 ser vi at kvinner i noe større grad enn menn mener at oppgavene bør fordeles likt – men prosentandelene som er for likefordeling er fortsatt meget høye for begge kjønn. Ellers ser vi at kvinner er mer tilbøyelige til å mene at de selv bør gjøre mer enn den andre forelderen, og motsatt er menn mer tilbøyelige til å mene at den andre forelderen bør gjøre mer. Men prosentandelene for de som mener det burde være en slik skjevfordeling i hjemmet, er fortsatt små blant begge kjønn.

Det er også andre bakgrunnsvariabler som spiller inn her. Både de med innvandrerbakgrunn og de majoritetsnorske som har en partner med innvandrerbakgrunn, er signifikant mer tilbøyelige til å mene at den andre forelderen bør gjøre mye mer enn en selv (henholdsvis 3 % og 5 %, mot 1 % i hele utvalget).

Videre ser utdanning og inntekt ut til spille inn på graden av verdiliberale holdninger til fordeling av oppgaver knyttet til barneomsorg. De med de laveste utdanningene er signifikant mindre tilbøyelige til å mene at oppgavene bør deles likt (77 % mot 87 % i hele utvalget), og de er også mer tilbøyelige til å mene at den andre forelderen bør gjøre mye mer (2 % mot 1 %), og til å mene at den andre bør gjøre litt mer (8 % mot 3 %). De med de laveste inntektene er signifikant mer tilbøyelige til å mene at den andre forelderen bør gjøre mye mer (4 % mot 1 %). Motsatt er de med de høyeste utdanningene signifikant mer tilbøyelige til å mene at oppgavene bør fordeles likt (90 % mot 87 %), og mindre tilbøyelige til å mene at den andre forelderen bør gjøre litt mer (2 % mot 3 %). Med andre ord: Selv om verdiliberale og likhetsorienterte holdninger til oppgavefordeling er svært markante i hele utvalget, er det like fullt en forskjell på graden av tilslutningen til denne likhetsorienteringen.

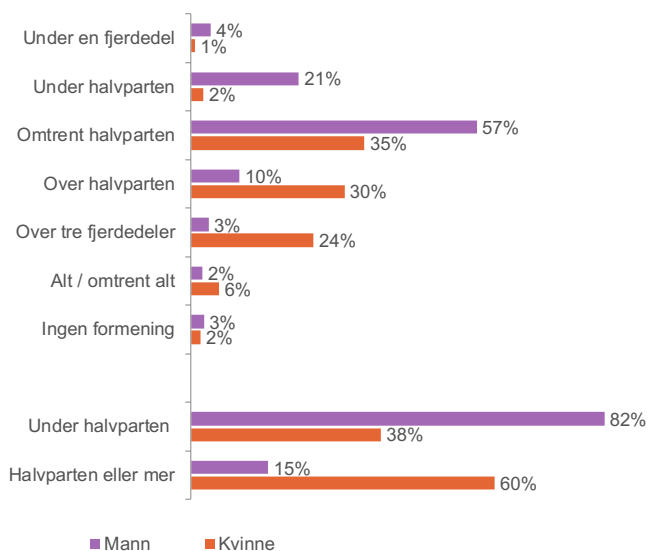
Vi har nå sett på *idealene* for fordeling av oppgaver knyttet til barneomsorg. Hva så med *realitetene*? Figur 16 gir en oversikt over respondentenes anslag over hvor stor andel av de totale oppgavene knyttet til barna de selv står for. Vi ser nederst i figuren at så mye som 84 % rapporterer at de står for halvparten eller mer. Den

øverste delen av figuren gir et mer detaljert bilde. Her ser vi at litt under halvparten av respondentene mener de gjør omtrent halvparten av oppgavene. Med andre ord, realitetene avviker ganske kraftig fra idealene – vi husker at så mange som 87 % mener at det ideelt sett bør fordeles likt. Det er imidlertid verdt å notere at respondentene i liten grad rapporterer om noen voldsom skjevfordeling.

Figur 16: «Hvor stor andel av de totale oppgavene knyttet til omsorg for barnet vil du anslå at du selv står for (sammenliknet med barnets andre forelder)?»

Figur 17 viser – ikke uventet – at det også er til dels store kjønnsforskjeller her. Så godt som alle kvinnene i utvalget (95 %) rapporterer at de tar seg av halvparten eller mer av oppgavene knyttet til barneomsorg. Paradoksalt nok rapporterer hele 72 % av mennene det samme. Dette er i utgangspunktet et regnestykke som ikke går opp, men som vi skal se av dybdeintervjuene nedenfor, kan dette dreie seg om ulike synspunkter på hvilke oppgaver mannlige og kvinnelige respondenter tar med i sine beregninger.

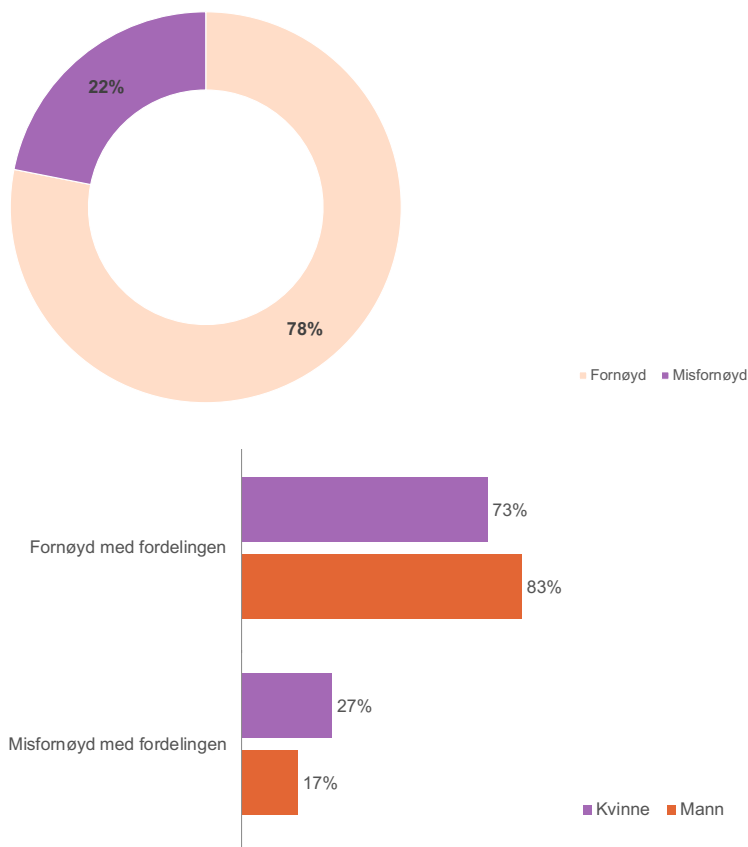

Figur 17: «Hvor stor andel av de totale oppgavene knyttet til omsorg for barnet vil du anslå at du selv står for (sammenliknet med barnets andre forelder)?» Kvinner vs. menn.

Interessant nok er det ikke like mange signifikante forskjeller når det gjelder andre bakgrunnsvariabler. Med andre ord: de sosiale forskjellene knyttet til for eksempel utdanning og inntekt er mer markante når det gjelder idealer enn når det gjelder (rapportert) praksis. Noen forskjeller finnes likevel. De med de laveste inntektene er mer tilbøyelige til å rapportere at de gjør alt/omtrent alt (10 % mot 4 % i hele utvalget), og de er mindre tilbøyelige til å rapportere at de gjør omtrent halvparten (32 % mot 45 %). Motsatt er de med de høyeste inntektene mindre tilbøyelige til å rapportere at de gjør over tre fjerdedeler (11 % mot 14 %), og de er mer tilbøyelige til å rapportere at de gjør omtrent halvparten (51 % mot 45 %).

Ellers er de med innvandringsbakgrunn mer tilbøyelige til å rapportere at de gjør alt eller omtrent alt (13 % mot 4 %), og det samme gjelder de som ikke bor sammen med den andre forelderen, men deler foreldreansvaret (13 % mot 4 %). De som er 55 år og eldre rapporterer i signifikant større grad at de gjør over tre fjerdedeler av oppgavene (5 % mot 14 %), mens de med barn på under ett år på sin side både er mer tilbøyelige til å rapportere at de gjør over halvparten (36 % mot 20 %), og at de gjør alt/omtrent alt (13 % mot 4 %).

Det er med andre ord flere sosiale forskjeller når det gjelder den rapporterte fordelingen av oppgaver knyttet til barneomsorg, knyttet til kjønn, inntekt, etnisitet og alder. Fra et liberalt likestillingsperspektiv kan man kanskje si at dette er dårlige nyheter. På den annen side – som vi ser av Figur 18 – sier hele 78 % av respondentene at de er fornøyd med tingenes tilstand.

Figur 18: «Er du selv fornøyd med denne fordelingen?»

Figur 19: «Er du selv fornøyd med denne fordelingen?» Spørsmål besvart på en skala fra 1 (svært uenig) til 6 (svært enig). Her presentert todelt som fornøyd/misfornøyd.

Figur 19 nyanserer imidlertid inntrykket noe. Her ser vi at kvinnene er mer misfornøyde (og mindre fornøyde), mens det forholder seg motsatt for menn. Selv om så mange som 73 % av kvinnene er fornøyde med den nåværende oppgavefordelingen i sine respektive hjem, er det også viktig å påpeke at 27 % misnøye blant kvinnelige respondenter er betydelig. I så måte indikerer dette et nokså høyt nivå av gjenværende utfordringer knyttet til kjønnsdelingen av barneomsorgen.

Det er også flere andre bakgrunnsvariabler som spiller inn på hvorvidt respondentene er fornøyde med den eksisterende fordelingen. tenåringsforeldre (med barn mellom 13 og 17 år) er i større grad fornøyde (82 % mot 78 % i hele utvalget), og i mindre grad misfornøyde (18 % mot 22 %). Om vi ser på den fulle seksdelte skalaen av fornøydhets, viser det seg også at de med innvandrerbakgrunn fra et ikke-vestlig land er langt mer tilbøyelige til å være svært misfornøyde med den eksisterende fordelingen av oppgaver (9 % mot 2 %).

I de kvalitative dybdeintervjuene kommer det tydelig frem at fordelingen av oppgaver knyttet til barneomsorg ofte kan være en kilde til konflikter i respondentenes hjem. Det kommer også frem et interessant poeng som kan være med på å forklare det tilsynelatende paradokset vi var inne på over – at en stor andel av både kvinner og menn mener de tar seg av mer enn halvparten av oppgavene knyttet til barneomsorg. Både menn og kvinner har en tendens til å se kvalitativt forskjellig på hvilke oppgaver som faktisk gjøres i hjemmet, og opplever at partneren «ikke ser» deres faktiske bidrag til fellesskapet. Det følgende sitatet fra intervjuet med tobarnsfaren Thomas eksemplifiserer dette:

Jeg er jo helt for at oppgavene skal deles likt. I hvert fall når det gjelder tid og krefter som oppgavene krever. Men jeg er ikke tilhenger av at vi skal gjøre 50/50 av hver enkelt oppgave. Det blir for dumt. Sånn vil jeg ikke ha det. Og det er kona mi enig i også. Men likevel er hun misfornøyd. Det er liksom konstant passiv-aggressiv murring og antydninger om at jeg ikke gjør nok og at hun liksom gjør mesteparten. Men jeg tror ikke det stemmer. Og du hører, ikke sant, det jeg sier nå er jo en klisje og en stereotypisk kritikk mot feilslått feminisme ... Men jeg tror det faktisk er sånn, dessverre. hvert fall for henne, og jeg mistenker at dette er en veldig utbredt greie. At hun ikke ser eller enser at jeg gjør en haug med greier, at det liksom ikke inngår i hennes regnskap, på en måte. Jeg tror hun lager sine beregninger basert på typisk feminine ting, eller ting som tidligere var typiske husmoroppgaver. Lage mat, kjøpe klær til barna, vaske opp etter dem, være med dem på lekeplassen ... Du skjønner. Og hvis ikke jeg gjør halvparten av de tingene, så sluntrer jeg liksom unna. Og det stemmer for så vidt at jeg ikke gjør halvparten av de tingene, men jeg gjør noe av det. Og så gjør jeg andre ting, stereotypiske manneting, som hun ikke gjør noe av i det hele tatt. Men jeg tror ikke hun har disse tingene med i beregningen sin. At jeg har pussa opp barnerommene, for eksempel. Det tilsvarer jo ganske mye matlaging, liksom. Og hun har ikke lappen, så jeg gjør jo alt av henting og bringing av barna til og fra all slags aktiviteter. Og jeg tipper at hun ikke tenker over all den tiden jeg bruker på å stå på ski med barna, eller all den tiden jeg bruker som fotballtrener for sønnen min. Greit nok, de to siste tingene er lystbetonte og kanskje ikke en oppgave på linje med klesvask. Jeg ser den. Men jeg gjør det jo for barna. Det er jo ikke sånn at jeg er fotballtrener

av egoistiske årsaker, liksom. Huff, nå fyrer jeg meg opp, kjenner jeg. Men du skjønner hva jeg mener, sant?

Tilsvarende illustrerer dette sitatet fra intervjuet med Hedda, mor til to, noe av det samme, men sett fra et kvinnelig perspektiv:

Jeg har jo en såkalt myk mann. Og det er jeg glad for. Han er ganske moderne, og han er nok mer av en feminist enn menn flest. Ikke noe sånn harry sjåvinisme og sånt som det fortsatt er masse av rundt omkring. Og vi har egentlig en grei ordning i heimen, og vi fordeler nok oppgavene temmelig likt oss imellom. Men jeg tror nok at han tenker at fordelingen er likere enn den faktisk er. Han ser liksom ikke all tankevirksomheten og planleggingen, og hva skal jeg si ... Overvåkingen som ligger bak. Bare en så enkel ting som innkjøp av klær. Det er ikke bare selve handlingen å gå på H&M og dra kortet, liksom. Eller de tre minuttene det tar å kjøpe ting i en nettbutikk. Jeg har liksom kontinuerlig call på hvilke klær barna har, hva som begynner å bli slitt, hva som snart er for smått, hva de snart trenger av nye klær. Han har liksom ikke anelse om sånne ting. Ikke det at han trenger å holde den oversikten. Det holder at en av oss gjør det, liksom. Og det er helt fint for meg å være den som gjør akkurat det. Men problemet er mer at jeg mistenker at han ikke har noen anelse om den tiden og de kreftene det tar å holde oversikten over sånne ting. Det faller han ikke inn, på en måte. Og dermed tror jeg at han ikke alltid har et realistisk bilde av fordelingen i heimen.

Det er dette som gjerne omtales som «det tredje skiftet»: den ofte usynlige arbeidsinnsatsen som kreves for å organisere mange løpende, daglige oppgaver, for å identifisere behov og finne løsninger, og som ofte faller på kvinner. At mødre i størst grad organiserer familiehverdagen, kommer frem i en rapport fra 2021 om barnefamiliens hverdag utarbeidet av forskere ved OsloMet.⁸

Dybdeintervjuene får også frem ulike synspunkter når det gjelder de mer grunnleggende kjønnsrollene og hvorvidt selve idealet om full likestilling i oppgavene knyttet til barneomsorg er ønskelig, eller i det hele tatt realistisk. Der enkelte respondenter synes å være verdiliberale og for likestilling i fordeling av oppgaver, er andre mer skeptiske. Enkelte av dem betegner seg også som «gammeldagse» og «umoderne» og problematiserer likhetsidealene eksplisitt. Trebarnsfaren Kristian er en slik:

Jeg er nok ikke en helt moderne mann sammenlikna med andre. Jeg gjør nok ikke like mye husarbeid. Samfunnet vil jo gjerne at vi skal være veldig likestilt, da. Men jeg tenker liksom at vi som menn har et annet skill-sett enn damene uansett. De fleste av oss er liksom flinkere til å male eller fikse listverk eller å vite hva slags verktøy du skal bruke. Så det er den type arbeidsoppgaver jeg prøver å sikte meg inn mot. De nye normene er liksom ikke realistiske. Jeg skjønner ikke helt poenget. Samfunnet har blitt veldig feminint prega, at vi som menn skal være veldig mjuke. Og det er vanskelig for mange fedre, tror jeg. Det er vanskelig for meg, i hvert fall. Vi skal lalle veldig mye. Det er litt vanskelig.

⁸ Egeland, C. et al. (2021). *Barnefamiliens hverdagsliv i Norge 2021*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet (AFI), OsloMet.

Jeg ser det på FAU-møter på skolen. At man liksom skal sitte og fjase om alt. Det går liksom ikke an å kalle en spade for en spade. Og liksom si at det er uhørt at sønnen din spiller GTA (Grand Theft Auto). Men isteden skal vi pakke det inn veldig mjukt. Det skal ikke være konfronterende lenger, da. Men vi skal være enige og nikke og liksom «Jaaa, er det sånn du ser på det, ja.» Det er liksom ikke sånn som før: «Vi gjør sånn og sånn, og så er vi ferdig med den saken.» Det knytter seg i magen når jeg sitter på FAU-møter. Men som litt gammeldags så blir det litt sånn at man må holde kjeft. Ikke si noe. For det skaper bare støy. De blir jo liksom fornærma hvis man uttaler seg negativt. Da blir det til at man sitter og himler med øynene, og så veksler du blikk med noen andre fedre som gjør det samme. Vi blir liksom tause menn i en mer og mer feminisert verden.

Også blant de kvinnelige respondentene finnes det slike problematiseringer av hvordan inntoget av nye idealer for barneomsorg og kjønnsroller oppleves. Slik som i dette sitatet fra intervjuet med tobarnsmoren Siri:

Vi har på en måte ulike roller, og vi trives egentlig med det, mannen min og jeg. Vi damer er nok mer bekymra, vi tenker og analyserer mye mer. Og det tror jeg er en gjenganger blant kvinner flest, og ikke bare for meg. Tror jeg, da. Vi er nok til tider litt for overhysteriske. At vi ser for oss eventuelle scenarioer. Før det skjer. Om det i det hele tatt skjer. Så er vi nok vi kjappere på avtrekkeren enn det menn er. Jeg tror det. Mens menn har sine utfordringer, som ikke vi har. Jeg tror de ofte ønsker å være litt tøffere enn de egentlig er. Så klarer de ikke alltid å være det. Og det er nok vanskelig, det også. (...) Uansett har vi ulike styrker og svakheter, og vi utfyller hverandre som foreldre. Og da tenker jeg dette nye idealet om at vi skal bli mer og mer like, det skurrer for meg. For det første tror jeg ikke at det er mulig, for vi er ikke like i utgangspunktet. Men jeg tenker det også er uheldig for barna, at de ikke får se og oppleve de kontrastene, og de styrkene og de svakhetene som ligger i de ulike rollene.

Slike synspunkter og holdninger til kjønnsroller og barneomsorg – som respondentene selv kaller for «tradisjonelle», «umoderne» og «gammeldagse» – kan være en del av forklaringen på det tilsynelatende paradoksale funnet vi har sett ovenfor. På den ene siden har vi sett et sprik eller et misforhold mellom *ideal*er om likefordeling av oppgaver i hjemmet og den *faktiske* skjevfordelingen av slike oppgaver. På den andre siden har vi sett at flertallet likevel er fornøyd med tingenes tilstand. Sitatene fra de kvalitative intervjuene tyder på at det finnes ulike syn på hvordan barneomsorg og kjønnsroller bør og kan arte seg, og at likhetsidealer ikke er noe alle higer etter.

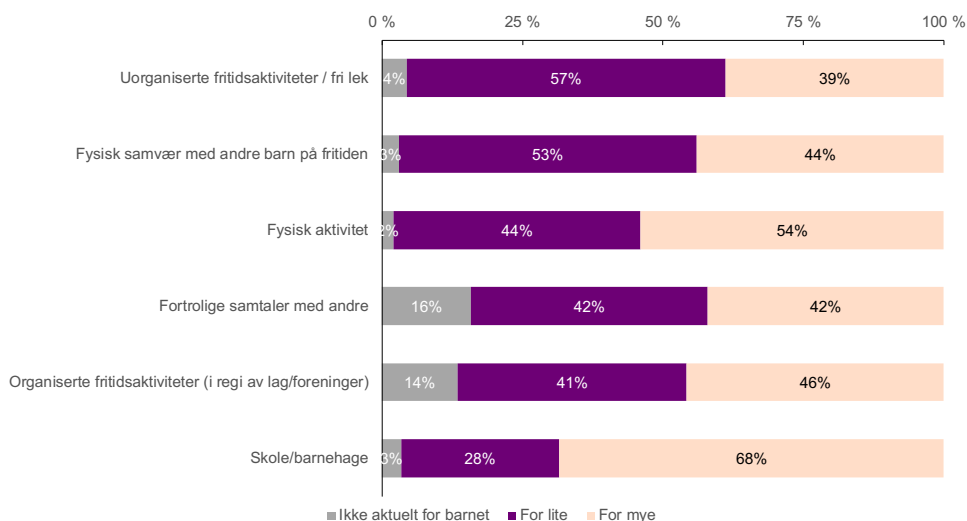
Både den kjønnede fordelingen av oppgaver knyttet til barneomsorg og den utbredte tilfredsheten med denne fordelingen kan kobles til det man i samfunnsvitenskapen omtaler som «likestillingsparadokset».⁹ Norge er regnet som et av de beste landene i verden å bo i for kvinner, og ifølge FN har vi kommet langt med likestillingsarbeidet – men samtidig har vi et av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene av samtlige OECD-land. Hva dette skyldes er omdiskutert, men en av

9 Birkelund, G.E. og Petersen, T. (2003). «Det norske likestillingsparadokset», i Frønes, I. og Kjølsvold, L. (red.), *Det norske samfunn*. Oslo: Gyldendal.

forklaringene er at i land med fravær av gode velferdsordninger – slik som i USA – finnes et inntjeningsbehov som fremmer kvinners yrkesaktivitet og likestilling i arbeidslivet. I land som Norge, der velferdsordningene er betraktelig rausere, står kvinner friere til å velge selv. Ifølge denne forklaringen spiller kjønnsstereotypiske preferanser da kraftigere inn: Kvinner *velger bort* krevende høystatusjobber og -karrierer til fordel for mer familievennlige yrker og karrierer. At mange kvinner har en tendens til å velge og å si seg fornøyd med en kjønnsstradisjonell arbeidsdeling i hjemmet er kanskje en variant av dette likestillingsparadokset. Det er imidlertid viktig å påpeke at hva som påvirker kvinners valg i denne sammenhengen er omdiskutert, men det faller utenfor denne rapporten å ta stilling til om hvorvidt kjønnsstradisjonelle valg skyldes biologiske eller sosialt konstruerte normer og forventninger.

Barnas aktiviteter

Hva så med *barnas* tidsbruk? Hva gjør barna og hvordan vurderer foreldre de aktivitetene som barna bedriver? I Figur 20 ser vi hvordan respondentene vurderer mengden av ulike aktiviteter, og vi ser tydelig at utvalget er splittet i sine vurderinger. Vi ser for eksempel at mer enn halvparten av foreldrene mener barna har for lite uorganiserte fritidsaktiviteter (57 %) og fysisk samvær med andre barn (53 %). Litt under halvparten mener barna har for lite fysisk aktivitet (44 %) og organiserte aktiviteter (41 %). Det er også slående at 68 % mener barna har for mye skole eller barnehage.

Figur 20: «Opplever du at barnet ditt har for lite eller for mye av følgende aktiviteter?» Spørsmål besvart på en skala fra 1 (altfor lite) til 6 (altfor mye). Her presentert todelt som for lite/for mye.

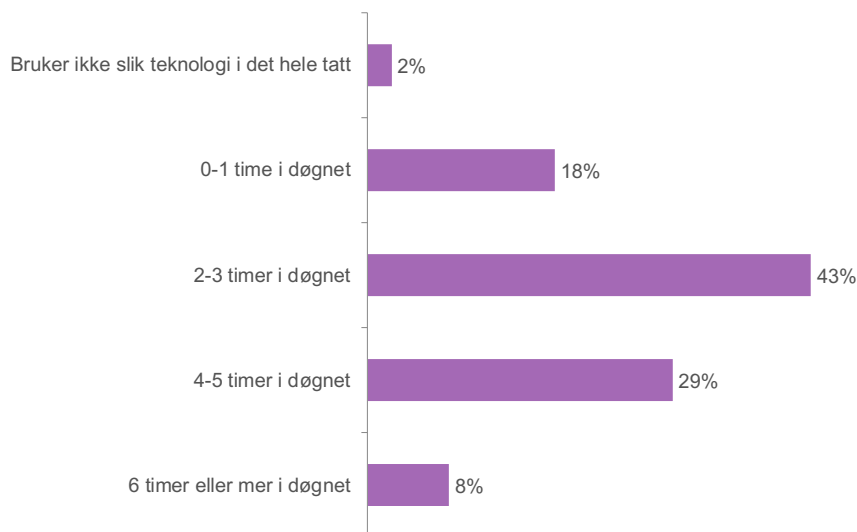
Også her er det en del sosiale forskjeller knyttet til flere bakgrunnsvariabler. Når det gjelder kjønn, opplever kvinner i signifikant større grad enn menn at barna har for mye uorganiserte fritidsaktiviteter (43 % mot menn på 34 %), fortrolige samtaler med andre (45 % mot 38 %), fysisk aktivitet (58 % mot 49 %), og skole/barnehage (74 % mot 61 %).

Når det gjelder utdanning, opplever de lavt utdannede i signifikant lavere grad at barna har for mye fysisk aktivitet (47 % mot 54 % i hele utvalget), for mye organiserte fritidsaktiviteter (38 % mot 46 %), og for mye fysisk samvær med andre barn

(37 % mot 44 %). De opplever også i høyere grad at barna har for lite fortrolige samtaler med andre (50 % mot 42 %). Innvandrere foreldre opplever i langt høyere grad at deres barn har for mye fortrolige samtaler med andre (72 % mot 42 %).

Barns skjermaktiviteter og tidsbruk

Vi så i forrige kapittel at en del foreldre hadde utfordringer når det gjelder grensetting med tanke på skjermtid. Vi skal nå se nærmere på hvor mye tid per døgn respondentene rapporterer at barna faktisk bruker foran skjermen. Figur 21 viser at det mest vanlige er at barna bruker 2-3 timer i døgnet (43 % av respondentene), etterfulgt av 4-5 timer (29 %) og 0-1 time (18 %).

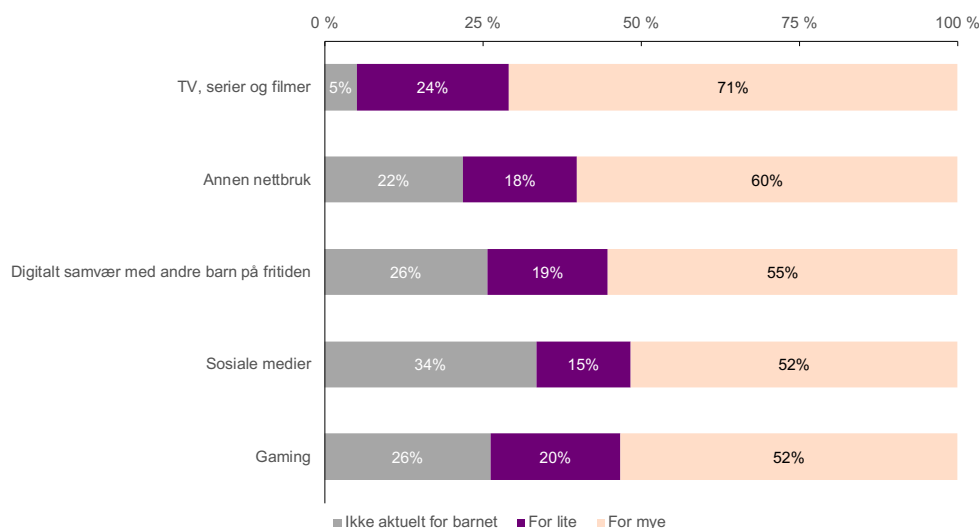
Figur 21: «Når det gjelder skjermtid – altså tiden man bruker foran datamaskiner, mobiltelefoner, spillmaskiner og TV – hvor mye tid vil du anslå at barnet ditt bruker i gjennomsnitt i løpet av et døgn?»

Ikke overraskende er det en del variasjon når det gjelder alder på barna. De med barn på under fire år (50 %) og de med barn mellom fem og åtte år (35 %) er mer tilbøyelige til å rapportere at barna bruker 0-1 time foran skjermen sammenliknet med hele utvalget (18 %). De med barn mellom fem og åtte år (52 %) og de med barn mellom ni og tolv år (55 %) er mer tilbøyelige til å rapportere at barna bruker 2-3 timer sammenliknet med hele utvalget (43 %). De med barn mellom 13 og 17 år er både mer tilbøyelige til å rapportere at barna bruker 4-5 timer foran skjermen (51 % mot 29 %) og til å rapportere at de bruker 6 timer eller mer (16 % mot 8 %).

Det er også en del variasjon når det gjelder utdanning. De med de laveste utdanningene rapporterer i mindre grad at barna bruker 2-3 timer foran skjermen (34 % mot 43 % i hele utvalget), og i større grad at barna bruker 6 timer eller mer (12 % mot 8 %). De med de høyeste utdanningene rapporterer i mindre grad at barna bruker 4-5 timer (26 % mot 29 %). Når det gjelder etnisitet, rapporterer de med ikke-vestlig bakgrunn i større grad at barna ikke bruker slik teknologi i det hele tatt (6 % mot 2 %).

Aktiviteter foran skjermer kan imidlertid være så mangt. I Figur 22 ser vi respondentenes vurderinger av mengden tid barna deres bruker på ulike typer skjermaktiviteter. Ikke overraskende mener flertallet at barna har for mye av samtlige av aktivitetene. Likevel varierer tallene noe, fra 71 % som synes barna ser

for mye TV, serier og filmer, til 52 % som synes det blir for mye gaming og sosiale medier. Det er også verdt å merke seg at en ikke ubetydelig andel (mellom 15 % og 24 %) mener at barna bruker for *lite* tid på disse aktivitetene.

Figur 22: «Opplever du at barnet ditt har for lite eller for mye av følgende aktiviteter?» Spørsmål besvart på en skala fra 1 (altfor lite) til 6 (altfor mye). Her presentert todelt som for lite/for mye.

Ikke overraskende er det igjen store forskjeller når det gjelder alderen på barna. De med barn under fire år og de med barn mellom fem og åtte år rapporterer i *mindre grad* at det er for mye digitalt samvær med andre barn på fritiden (henholdsvis 18 % og 37 % mot 55 % i hele utvalget), mens de med barn mellom ni og tolv år og de med barn over 13 år opplever i større grad det samme (henholdsvis 66 % og 78 %). Når det gjelder gaming, rapporterer de med barn under fire år at det i mindre grad er for mye (23 % mot 52 %), mens det forholder seg motsatt for de med barn mellom ni og tolv år (68 %) og de med barn på over 13 år (69 %). Tilsvarende rapporterer de med barn under fire år (16 % mot 52 %) og de med barn mellom fem og åtte år (28 %) i langt mindre grad at det blir for mye aktiviteter på sosiale medier, mens de med barn på over 13 år i langt større grad gjør det samme (75 %).

Videre opplever de med de laveste utdanningene i høyere grad at barna driver for mye med gaming (58 % mot 52 %), og aleneforeldre opplever i høyere grad at barna har for lite digitalt samvær med andre barn (37 % mot 19 %), og at barna bruker for mye tid på sosiale medier (72 % mot 52 %).

I de kvalitative intervjuene ble grensetting knyttet til barnas skjermtid gjennomgående trukket frem som en utfordring. Her er det åpenbart at hvor mye tid barn bruker foran skjermen, og ikke minst hva som foregår på skjermen, er en kilde til konflikt mellom foreldre og barn, men også mellom foreldre om hva som bør være gjeldende regler. Intervjuet med Kristian – far til tre barn, hvorav to er tenåringer – trekker spesielt frem at grensesettingen har blitt vanskeligere og vanskeligere etter hvert som barna blir påvirket av impulser utenfra:

Det blir vanskelig å håndheve regler når kompisene har helt andre regler. Plutselig spiller kompisene 18-årsgrensespill, GTA (Grand Theft Auto), liksom. Og så bruker de hele tida det som argument. «Han og han får lov til det og det». Faren med å sette for strenge regler er jo at de faller utenfor i vennegjengen, og det vil man jo heller ikke. At de blir de eneste som ikke driver med den og den aktiviteten. Så det er liksom en balansegang mellom hva vi synes som foreldre, og realiteten barna står overfor og hva som er best for dem med tanke på deres sosiale liv. Og det er ikke alltid lett å vite hva som er rett å gjøre som forelder. Visse ting er så klart lett å avgjøre. De får ikke lov å spille GTA. Ferdig snakka. Men andre ting ...

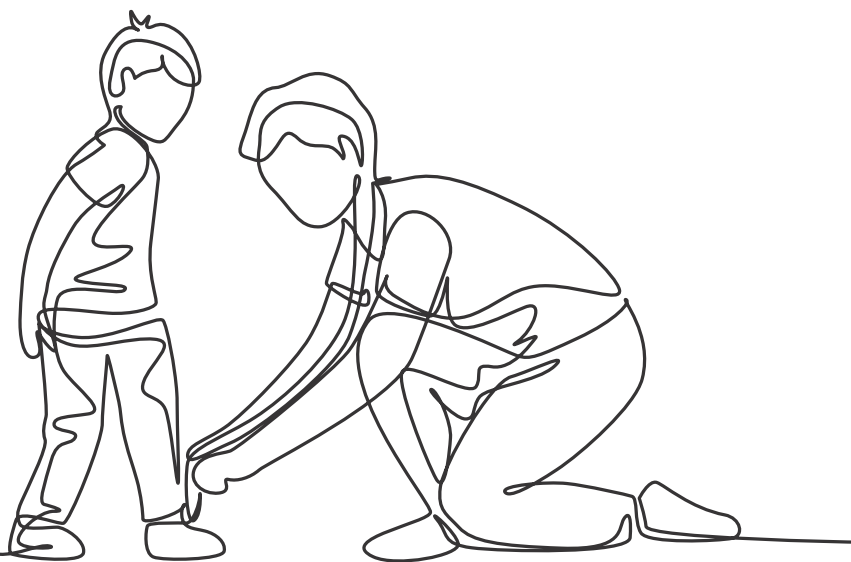
En annen viktig nyanse som kommer frem i dybdeintervjuene er de positive sidene ved ulike skjermbaserte aktiviteter. Selv om hovedinntrykket fra både den kvantitative og den kvalitative delen er at slike aktiviteter oppfattes som problematiske og at de er kilder til frustrasjon hos foreldre, er det like fullt noen som er opptatte av at tiden som barna bruker foran skjermene sine også er verdifull. Siri – som er mor til to barn med behov for spesiell tilrettelegging – fremhever at det sosiale livet til barna faktisk blir bedre av mer tid foran skjermen, og at hun og mannen derfor har blitt mindre restriktive med tanke på å begrense skjermtiden deres:

Gutta mine har egentlig ikke så mange venner. Og det er egentlig mest gjennom skjermen og internett at de er sosiale. Altså gjennom kommunikasjon med andre når de gamer og sånt. Det er begrensa hvor mange de egentlig treffer sånn utenom, da. Både på skolen og her hjemme. Så da har vi egentlig blitt mindre strenge på det i det siste, for vi ser hvor fint de har det sammen med andre kompiser når de sitter der og ler og koser seg og snakker med andre gjennom internett.

Kapittelet oppsummert

- › De aller fleste mener at oppgaver knyttet til barneomsorg bør fordeles likt mellom foreldrene. Bare 6 % av mennene mener at den andre forelderen bør gjøre mer av arbeidet med barneomsorg.
- › Realitetene avviker imidlertid fra idealene: Under halvparten rapporterer at de gjør omtrent halvparten av slike oppgaver i hjemmet. Så mye som 95 % av kvinnene rapporterer at de tar seg av halvparten av omsorgsarbeidet eller mer, mot 72 % for mennene. Dette indikerer en stadig skjevfordeling i praksis.
- › De fleste foreldre i utvalget jobber fulltid, og bare et mindretall har redusert sin stilling for å få bedre tid til barna. Mens 37 % av kvinnene har jobbet i redusert stilling, har kun 11 % av mennene gjort det samme.
- › På tilsvarende vis oppgir 80 % av kvinnene at de har tatt ut mer permisjon enn den andre forelderen, mens kun 11 % av mennene oppgir det samme (dette gjelder den delen av permisjonstiden som foreldrene kan fordele fritt seg imellom).
- › Nesten tre av fire sier seg fornøyd med den eksisterende fordelingen av oppgaver i sine respektive hjem. En stor minoritet blant mødrene, 27 %, er imidlertid misfornøyd med fordelingen.
- › Aleneforeldre oppgir i langt større grad enn hele utvalget å ha jobbet i redusert stilling. Det samme gjelder de med de laveste inntektene.
- › Et flertall av foreldre mener barna deres har for lite av visse aktiviteter, spesielt fysisk samvær med andre barn og frie/uorganiserte fritidsaktiviteter, samtidig som de mener at de har for mye av andre aktiviteter, spesielt digitale skjermaktiviteter og skole/barnehage.
- › Når det gjelder utdanning, er de med de laveste utdanningsnivåene mindre tilbøyelige til å mene at oppgaver knyttet til barneomsorg bør deles likt, og de er mer tilbøyelige til å mene at den andre forelderen bør gjøre mer. Selv om verdiliberale og likhetsorienterte holdninger til oppgavefordeling er svært markante i hele utvalget, er graden av tilslutningen til denne likhetsorienteringen lavere blant de med de laveste utdanningsnivåene.
- › De med de laveste utdanningsnivåene rapporterer også i større grad at barna bruker mye tid foran digitale skjermer. Videre rapporterer de i lavere grad at barna har for mye fysisk aktivitet, for mye organiserte fritidsaktiviteter, og for mye fysisk samvær med andre barn. De opplever også i høyere grad at barna har lite fortrolige samtaler med andre.

- › Respondenter med innvandrerbakgrunn fra et ikke-vestlig land er mer tilbøyelige til å mene at den andre forelderen bør gjøre mye mer enn en selv (3 % mot 1 % i hele utvalget) og til å være misfornøyd med den eksisterende fordelingen av oppgaver. Innvandrerforeldre mener også i høyere grad at deres barn har for mye fortrolige samtaler med andre, og de rapporterer i høyere grad at barna ikke bruker digital teknologi (dette med forbehold om at respondenter innen denne sammensatte gruppen er sterkt underrepresentert i utvalget).

Omsorgs- idealer og tidsklemma

Det er markante forskjeller i hvilke idealer foreldre har for foreldrerollen ut fra både kjønn, sosioøkonomisk bakgrunn og geografi, selv om foreldre generelt setter nærhet og kjærlighet, og at barna føler seg trygge og får et godt selv-bilde, som det aller viktigste. Tidspress, herunder krysspress mellom jobb og familieliv, oppgis generelt som den største utfordringen i utøvelsen av foreldrerollen. Bare tolv prosent svarer at det ikke er vanskelig å være den type forelder de ønsker å være. Aleneforeldre opplever i markant høyere grad at flere sentrale aspekter ved barnas liv er dårlige, herunder venns-kapsrelasjoner, oppvekstmiljø og psykisk helse.

Aspekter ved foreldrerollen: viktighet

Hva mener foreldre i dag er det viktigste de kan bidra med i forbindelse med omsorg for og oppdragelse av barn? I Figur 23 har vi listet opp en rekke ulike alternativer som respondentene har tatt stilling til. Vi ser av lista at de mest utbredte idealene er å gi barna nærhet og kjærlighet (83 %), bidra til at barna føler seg trygge og får et godt selvbylde (81 %), og bidra til at barna blir selvstendige og klarer seg selv (74 %).

Vi ser også en tendens til et skille mellom kollektive (og delvis altruistiske) verdier og idealer mot toppen av figuren (altså de mest utbredte i utvalget), og mer individualistiske og prestasjonsorienterte verdier og idealer mot bunnen (altså de minst utbredte). I så måte resonnerer disse resultatene med tidligere analyser av nordmenn og deres verdier og idealer: Vi er likhetsorienterte, og vi verdsetter kollektive idealer. Det er for eksempel slående at det første typisk «prestasjonsorienterte» idealet – bidra til at barna oppnår gode resultater på skolen – havner på nedre halvdel av lista, og at det ikke er flere enn 25 % av respondentene som oppgir det som et av sine viktigste idealer.

Av Figur 24 ser vi at det også her er til dels tydelige kjønnsforskjeller. På den ene siden ser vi at kvinner i signifikant større grad oppgir «myke» aspekter som viktigst i foreldrerollen, slik som kjærlighet, trygghet, kommunikasjon og vennskap. På den andre siden ser vi at menn i signifikant større grad peker på mer «harde» aspekter, slik som internalisering av normer og regler, god resultatoppnåelse på skolen, og tilegnelse av ordenssans.

Det er også flere interessante forskjeller knyttet til respondentenes utdanning. Lavt utdannede oppgir i signifikant større grad enn hele utvalget å lære barna manerer (61 % mot 47 %), å bidra til at barna tilpasser seg normer og regler (42 % mot 34 %), og å bidra til å utvikle ryddighet og ordenssans (20 % mot 15 %). De tilsvarende prosentandelene for de høyest utdannede respondentene er henholdsvis 37 %, 30 % og 10 %. I så måte har de lavest utdannede respondentene en tendens til å utvise en form for konformisme, eller det sosiologen Pierre Bourdieu kaller en «kulturell godvilje» med hensyn til oppfattede normer og høvisk oppførsel, mens de høyest utdannede respondentene på sin side har en «frihetsorientering» som i langt mindre grad er preget av en slik konformisme.¹⁰

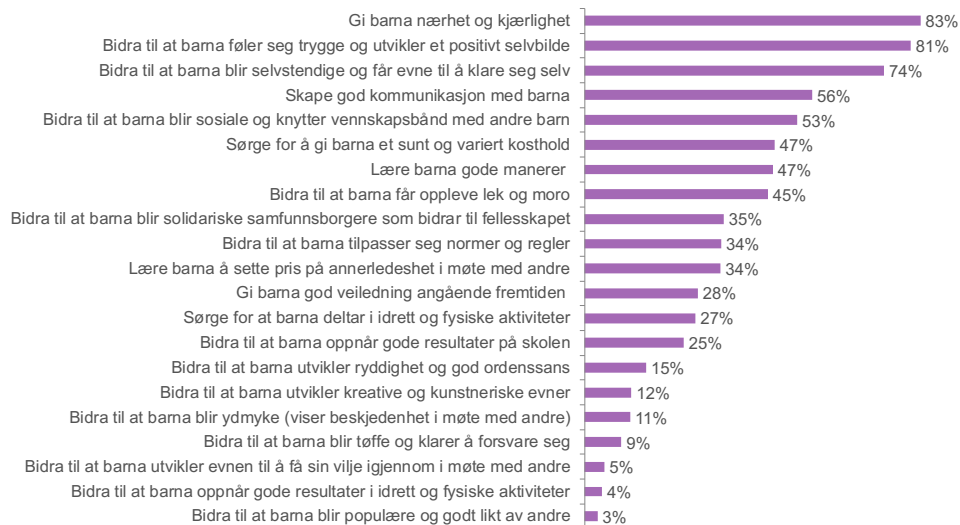
Det er også interessant å merke seg forskjeller knyttet til respondentenes inntekt. De med de høyeste inntektene er signifikant mer tilbøyelige enn utvalget som helhet til å oppgi typisk konkurransepregede og «sporty» aspekter som viktige, slik som å bidra til at barna oppnår gode resultater på skolen (30 % mot 25 %) og å sørge for at barna deltar i idrett og fysiske aktiviteter (36 % mot 27 %).

Her er det også en del geografiske skillelinjer. Sammenliknet med hele utvalget er de som bor i Oslo og Viken i større grad opptatt av at barna blir sosiale og knytter vennskapsbånd med andre barn (57 % mot 53 %); de som bor i Innlandet er i større grad opptatt av at barna blir ydmyke og viser beskjedenhet i møte med andre (22 % mot 11 %), de som bor i Agder og Sør-Østlandet er i større grad

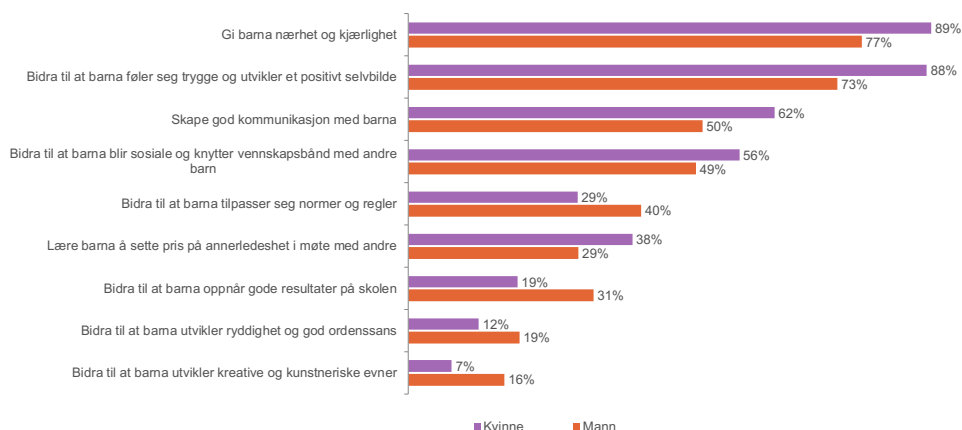
¹⁰ Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge: Harvard University Press.

opptatt av at barna blir selvstendige og får evne til å klare seg selv (83 % mot 74 %), de som bor på Vestlandet er i større grad opptatt av at bidra til at barna blir populære og godt likt av andre (6 % mot 3 %), de som bor i Nord-Norge er i større grad opptatt av at barna blir tøffe og klarer å forsvare seg (17 % mot 9 %), mens de som bor i Trøndelag i mindre grad er opptatt av at barna føler seg trygge og utvikler et positivt selvbylde (71 % mot 81 %).

Når det gjelder etnisitet er de med bakgrunn fra ikke-vestlige land i større grad opptatt av at barna blir tøffe og klarer å forsvare seg (30 % mot 9 %) og av at barna utvikler evnen til å få sin vilje igjennom i møte med andre (33 % mot 5 %).

Figur 23: «Hvilke av følgende aspekter ved foreldrerollen er viktigst for deg?» Respondentene har hatt mulighet til å krysse av for flere alternativer.

Figur 24: «Hvilke av følgende aspekter ved foreldrerollen er viktigst for deg?» Kvinner vs. menn.

Aspekter ved foreldrerollen: vanskelighet

Det er forskjell på teori og praksis. Eller som ordtaket sier: «Det er stor avstand mellom liv og lære». Overført til foreldrerollen er det ikke nødvendigvis noen automatikk mellom at foreldre fremhever visse idealer om foreldrerollen som viktige, og at de klarer å realisere disse idealene i hverdagen. Hvilke aspekter ved

foreldrerollen er det så foreldre i dag opplever som vanskelige? Hva er det de føler de ikke mestrer som foreldre?

Figur 25 viser aspekter ved foreldrerollen som blir oppfattet som vanskelige. De vanskeligste aspektene er å bidra til kreative og kunstneriske evner (25 %), å bidra til at barna utvikler ryddighet og ordenssans (24 %), og å bidra til at barna blir populære og godt likt av andre (20 %).

Det er interessant å merke seg at det i motsetning til viktighetsvurderingene som vi så på ovenfor, ikke er noen særlige kjønnsforskjeller når det gjelder hva som oppfattes som vanskelig. Den eneste signifikante forskjellen er at menn i litt større grad synes det er vanskelig å gi barna nærhet og kjærlighet (4 % mot 3 % i utvalget), mens kvinner i mindre grad synes det samme (1 %).

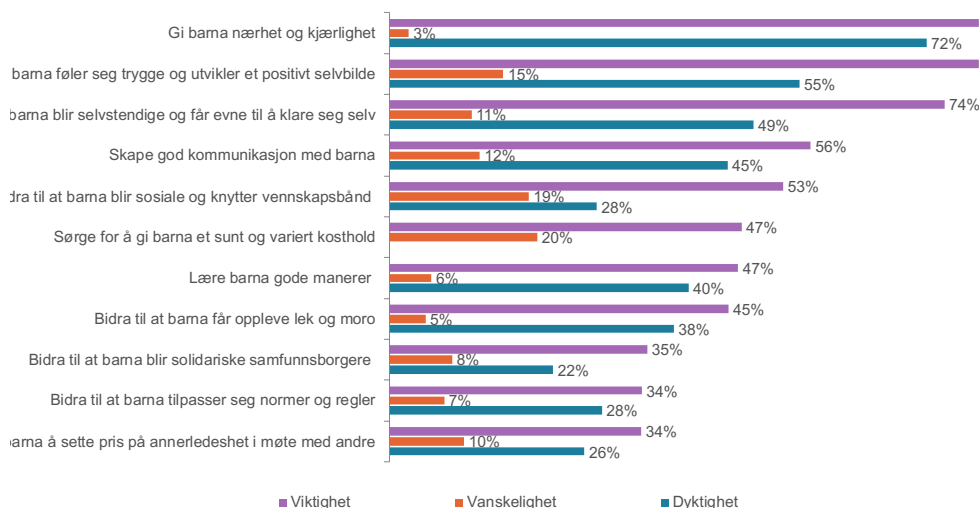

Figur 25: «Hvilke av følgende aspekter ved foreldrerollen anser du som vanskeligst for deg?»

Utdanning er imidlertid veldig viktig her. Lavt utdannede respondenter oppgir i signifikant *større grad* enn utvalget som helhet at det er vanskelig å bidra til at barna oppnår gode resultater på skolen (22 % mot 14 %), å gi barna god veiledning angående fremtiden (f.eks. karrierevalg, familieliv, økonomi) (20 % mot 13 %), og å sørge for at barna deltar i idrett og fysiske aktiviteter (17 % mot 12 %). Høyt utdannede på sin side oppgir ikke overraskende i mindre grad at det er vanskelig å bidra til at barna oppnår gode resultater på skolen (10 % mot 14 %) og at det er vanskelig å gi barna god veiledning angående fremtiden (9 % mot 13 %). I tillegg er det interessant – og overraskende – at de i signifikant større grad oppfatter at det er vanskelig å bidra til at barna utvikler evnen til å få sin vilje igjennom i møte med andre (19 %). Når det gjelder inntekt, synes de med de høyeste inntektene at det i mindre grad er vanskelig å gi gode råd om fremtiden (9 % mot 13 %), og – noe overraskende – synes de i større grad det er vanskelig å lære barna gode manerer (9 % mot 6 %).

Når det gjelder etnisitet, opplever de med ikke-vestlig bakgrunn i større grad utfordringer med å bidra til at barna utvikler kreative og kunstneriske evner (45 % mot 25 %), med å sørge for at barna deltar i idrett og fysiske aktiviteter (30 % mot

12 %), samt å bidra til at barna får oppleve lek og moro (17 % mot 5 %). Videre opplever aleneforeldre i større grad problemer med å bidra til at barna blir populære og godt likt av andre (43 % mot 20 %).

Figur 26: Viktighet/vanskelighet/dyktighet sammenstilt.

For å illustrere forskjellene mellom «liv og lære» har vi i Figur 26 sammenstilt aspekter ved foreldrerollen som respondentene oppgir som viktigst, de aspektene de oppgir som vanskeligst, og de aspektene de oppgir at de er dyktigst på. Som vi ser, følger dyktighet viktighet systematisk, selv om prosentandelene jevnt over er noe lavere. Med andre ord klarer ikke foreldre i dag å leve helt opp til sine egne idealer.

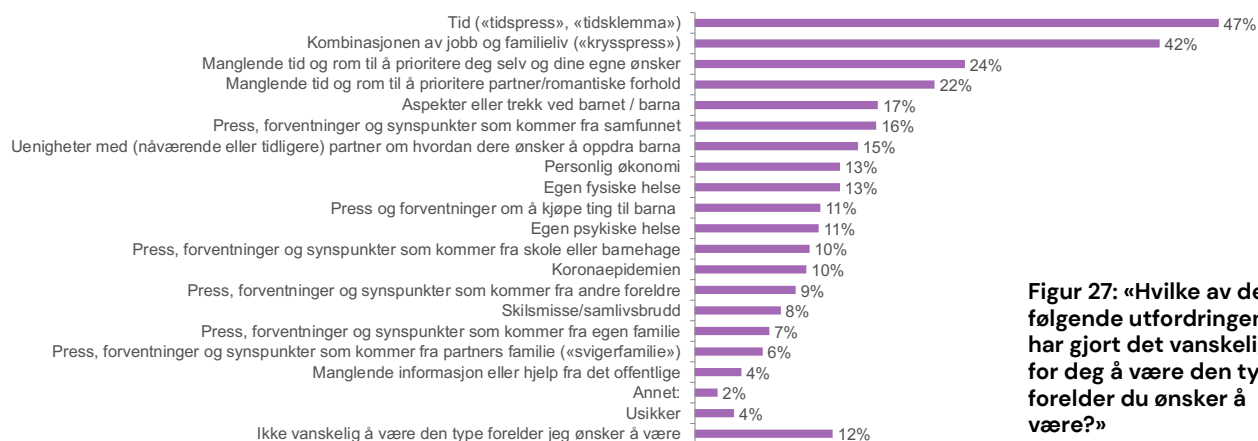
Opplevelsen av press

Som vi har sett, anser dagens foreldre seg selv jevnt over som gode og kompetente, men det er likevel et visst gap mellom deres foreldreidealer og hva de får til i hverdagen. Figur 27 gir oversikt over hvilke utfordringer som har gjort det vanskelig for respondentene å være den type forelder de ønsker å være. Som vi ser, utgjør de beslektede aspektene tidspress (47 %) og krysspress mellom jobb og familieliv (42 %) de viktigste utfordringene. Noe overraskende kommer aspekter eller trekk ved barna relativt høyt opp på lista med sine 17 %.

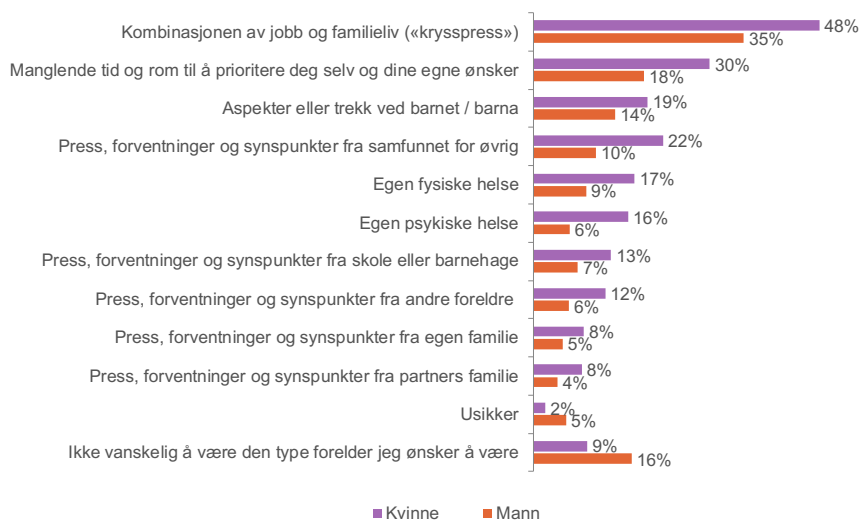
Også her er det relativt store kjønnsforskjeller. Som vi ser av Figur 28, oppgir kvinner i høyere grad enn menn å kjenne på ulike former for utfordringer, særlig krysspress mellom jobb og familieliv og manglede tid til å prioritere seg selv og sine egne ønsker. De oppgir også i større grad utfordringer knyttet til trekk ved barna, og de kjenner i større grad på utfordringer med egen fysiske og psykiske helse. Betegnende nok ligger prosentandelene for menn systematisk lavere enn prosentandelene til kvinner på alle punkter – bortsett fra at de i signifikant høyere grad rapporterer at det ikke er vanskelig å være den type forelder de ønsker å være. Dette indikerer at menn har bedre selvtillit i foreldrerollen enn det kvinner har.

Ikke uventet er alder på barna også en viktig faktor her. Som vi ser av Figur 29, er de ulike typene tidspress størst blant de med barn som er åtte år eller yngre, og

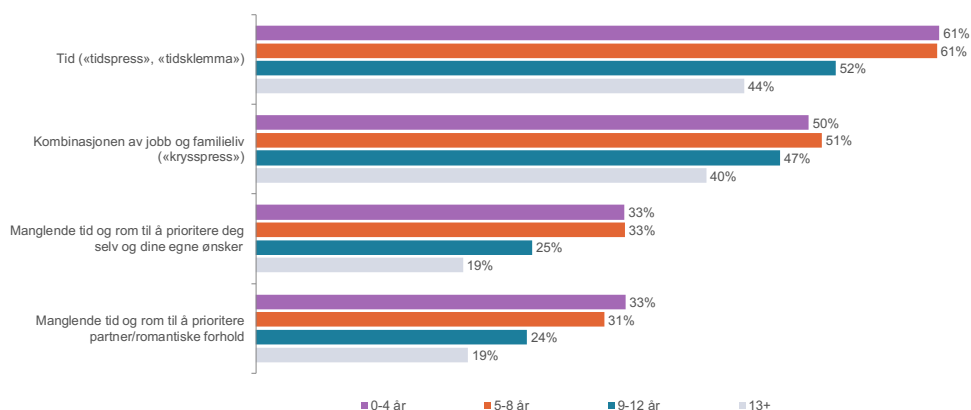
tidspresset ser ut til å avta noe etter hvert som barna blir eldre.

Figur 27: «Hvilke av de følgende utfordringene har gjort det vanskelig for deg å være den type forelder du ønsker å være?»

Figur 28: «Hvilke av de følgende utfordringene har gjort det vanskelig for deg å være den type forelder du ønsker å være?» Kvinner vs. menn.

Figur 29: «Hvilke av de følgende utfordringene har gjort det vanskelig for deg å være den type forelder du ønsker å være?»

Det er også andre viktige faktorer som spiller inn her. De med de laveste utdanningene opplever i større grad utfordringer knyttet til personlig økonomi (22 % mot 13 % i hele utvalget), egen fysiske helse (19 % mot 13 %), press og forventninger om å kjøpe ting til barna som de selv egentlig ikke ønsker eller har mulighet til å kjøpe (19 % mot 11 %), og press, forventninger og synspunkter som kommer fra skole eller barnehage (16 % mot 10 %).

Tilsvarende opplever de med de laveste inntektene uenigheter med (nåværende eller tidligere) partner om hvordan de ønsker å oppdra barna (26 % mot 15 %), personlig økonomi (31 % mot 13 %), egen fysiske helse (26 % mot 13 %), press og forventninger om å kjøpe ting til barna som de selv egentlig ikke ønsker eller har mulighet til å kjøpe (19 % mot 11 %), press, forventninger og synspunkter som kommer fra skole eller barnehage (17 % mot 10 %), samlivsbrudd (22 % mot 8 %) og forventninger og synspunkter som kommer fra egen familie (12 % mot 7 %). De mest bemidlede opplever i større grad andre former for utfordringer: De med de høyeste utdanningene opplever i større grad tidspress (53 % mot 47 %), mens de med de høyeste inntektene i større grad opplever utfordringer knyttet til manglende tid og rom til å prioritere partner/romantiske forhold (26 % mot 22 %).

Når det gjelder geografiske skillelinjer, opplever de som bor i Oslo og Viken i større grad tidspress (52 % mot 47 %); de som bor i Innlandet opplever i større grad utfordringer knyttet til samlivsbrudd (15 % mot 8 %); mens de som bor i Agder og Sør-Østlandet opplever i større grad utfordringer knyttet til uenigheter med partneren om hvordan de skal oppdra barna (25 % mot 15 %).

Når det gjelder etnisitet, opplever de med ikke-vestlig bakgrunn i større grad utfordringer knyttet til press, forventninger og synspunkter som kommer fra skole eller barnehage (25 % mot 10 %) og manglende informasjon eller hjelp fra det offentlige (16 % mot 4 %). Aleneforeldre opplever på sin side større utfordringer knyttet til personlig økonomi (32 % mot 13 %) og samlivsbrudd (29 % mot 8 %). De som ikke bor sammen med barnas andre forelder (men som deler foreldreansvaret), opplever i større grad utfordringer knyttet til samlivsbrudd (51 % mot 8 %), uenigheter med tidligere partner om hvordan man skal oppdra barna (32 % mot 15 %), personlig økonomi (21 % mot 13 %), samt press og forventninger om å kjøpe ting til barna som de selv egentlig ikke ønsker eller har mulighet til å kjøpe (19 % mot 11 %).

I de kvalitative intervjuene kommer det tydelig frem at tiden er en knapp ressurs, og at mangel på tid oppleves som en hindring for å være den forelderen respondentene ønsker å være. Samtidig er det flere som påpeker at mangelen på tid er et resultat av at man ikke har råd til å kutte ned på stillingen sin for å være mer hjemme. De har huslån og økonomiske forpliktelser som de ikke kan løpe fra. Samtidig er det flere som påpeker at forsøkene på å gjøre livene best mulig for barna fort kan virke mot sin hensikt. Tobarnsmoren Kristine forklarer:

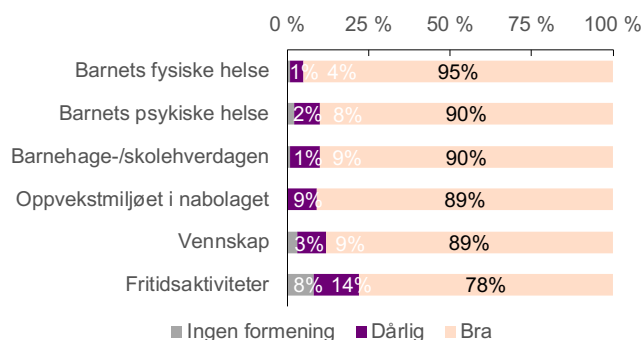
Vi har liksom alt som skal til for å lykkes som foreldre. Vi har trygge jobber, god inntekt, et trygt og fint hus, vi har tilgang på hytte, vi bor i et trygt og godt nabolag. Men vi mangler tid! Tid til å være sammen med barna, som familie. Når man stopper opp og tenker over det, er det jo nesten tragisk. Vi jobber og

løper rundt i hamsterhjulet. Og hvorfor gjør vi det? Jo, for at barna skal ha det bra, få de beste mulighetene. Men prisen vi betaler er å være mindre med barna. Er vi litt strenge med oss selv, kan vi kanskje si at all denne kavingen for å gjøre ting bedre for barna virker mot sin hensikt. For til syvende og sist betyr all denne kavingen mindre tid med barna, med familien. [Latter]

Psykososiale og helsemessige forhold

I de kvalitative intervjuene kommer det tydelig frem at en gjennomgående kilde til bekymring er om barna «har det bra» i tilstrekkelig grad. I den kvantitative undersøkelsen har vi forsøkt å tallfeste de psykososiale og helsemessige aspektene ved barnas liv ved å be respondentene vurdere en rekke forhold langs en sekspunkts skala. Resultatene er vist i Figur 30. Her ser vi for det første at foreldrene i all hovedsak opplever at barna har det bra: Mellom 78 % og 95 % av respondentene svarer «bra» på alle tingene vi har spurt om.

Videre ser vi at respondentene opplever at det står best til med barnas fysiske helse (95 %), etterfulgt av psykisk helse (90 %), barnehage-/skolehverdagen (90 %), oppvekstmiljøet i nabolaget (89 %), vennskap (89 %) og fritidsaktiviteter (78 %).

Figur 30: «Hvordan opplever du følgende aspekter ved barnets liv?» Spørsmål besvart på en skala fra 1 (svært uenig) til 6 (svært enig). Her presentert todelt som uenig/enig.

Fra et normativt standpunkt er det så klart gledelig at så mange foreldre opplever at barna har det bra. Bak disse tallene viser det seg imidlertid at disse opplevelsene er sosialt differensierte etter utdanning og inntekt. De lavt utdannede rapporterer i signifikant større grad at barnas psykiske helse er dårlig (12 % mot 8 % i hele utvalget), at barnehage- og skolehverdag er dårlig (14 % mot 9 %), og at fritidsaktiviteter er dårlige (20 % mot 14 %). Tilsvarende tall gjelder for de lavtlønnede. Motsatt opplever respondentene med de høyeste inntektene i signifikant større grad barnas fritidsaktiviteter som bra (83 % mot 78 %), og de med de høyeste utdanningene opplever i signifikant mindre grad barnas fritidsaktiviteter som dårlige (11 % mot 14 %).

Alder på både foreldre og barn er også faktorer her. Foreldrene som i minst grad opplever barnas fritidsaktiviteter som bra, er de under 35 år (58 % mot 78 %) og småbarnsforeldre (1–4 år) (53 %).

Aleneforeldre opplever i større grad følgende aspekter ved barnas liv som dårlige: Vennsapsrelasjoner (20 % mot 9 %), barnehage- og skolehverdagen (27 % mot 9 %), oppvekstmiljøet i nabolaget (20 % mot 9 %), samt barnas psykiske helse (25 % mot 8 %).

Tross disse sosiale forskjellene når det gjelder hvem som rapporterer at barna deres på ulike måter har det dårlig, er altså hovedtendensen i hele utvalget at foreldre i dag i meget stor grad opplever at barna generelt sett har det bra. Det er imidlertid ikke ensbetydende med at barna ikke har møtt på fysiske og psykiske utfordringer i livene sine. Figur 31 gir en oversikt over respondentenes rapportering av de utfordringene barna deres har opplevd. Vi ser at 43 % rapporterer at barna ikke har opplevd noen av de etterspurte utfordringene. Vi ser videre at de mest utbredte utfordringene er motivasjonsutfordringer og motvilje mot skole, etterfulgt av utenforskap/ensomhet og erting/mobbing. Nederst på lista kommer utfordringer som utviklingshemming eller funksjonsnedsettelse, alvorlig eller kronisk fysisk sykdom og språkutfordringer.

Figur 31: «Hvilke utfordringer har ditt/dine barn opplevd?»

Også her er opplevelsene av utfordringer sosialt differensierte. Ikke uventet er det en del variasjon knyttet til barnas alder, og de med eldre barn opplever i større grad utfordringer. De med barn mellom ni og tolv år rapporterer i større grad vanskeligheter knyttet til motivasjonsutfordringer/motvilje mot skole (24 % mot 19 %), erting/mobbing (20 % mot 15 %), lærevansker/konsentrasjonsvansker (22 % mot 14 %), og angst, depresjon eller andre psykiske utfordringer (18 % mot 13 %). De med barn over 13 år er tallene tilsvarende: Motivasjonsutfordringer/motvilje mot skole (24 %), erting/mobbing (19 %), lærevansker/konsentrasjonsvansker (19 %), og angst, depresjon eller andre psykiske utfordringer (21 %). I tillegg rapporterer de i større grad utfordringer knyttet til utenforskap/ensomhet (25 % mot 18 %).

Videre opplever aleneforeldre i større grad at barna har utfordringer knyttet til utenforskap og ensomhet (39 %), angst, depresjon eller andre psykiske utfordringer (39 %), erting/mobbing (27 %), og lærevansker/konsentrasjonsvansker (27 %), samt skilsmisse/samlivsbrudd (45 % mot 11 % i hele utvalget). Blant de som har partner med bakgrunn fra et ikke-vestlig land, oppgir 20 % språkutfordringer (mot 7 % i hele utvalget).

Utdanning og inntekt spiller også inn her. De med de laveste utdanningene opplever i større grad at barna har motivasjonsutfordringer og motvilje mot skole (23 %) og

lærevansker og konsentrasjonsvansker (23 %). De med de høyeste inntektene rapporterer på sin side i større grad at barna ikke har utfordringer knyttet til de etterspurte aspektene ved barnas liv (48 % mot 43 % i utvalget).

Kapittelet oppsummert

- › Det som oppleves som de vanskeligste aspektene ved foreldrerollen er å bidra til at barna utvikler kreative og kunstneriske evner, å bidra til at de utvikler ryddighet og ordenssans, og å bidra til at de blir populære og godt likt av andre.
- › Det som oppleves som de viktigste hindringene for å være en god forelder i dag, er mangel på tid («tidsklemma»), opplevd «krysspress» mellom jobb og familieliv, samt manglende muligheter til å prioritere seg selv og ens egne ønsker. De ulike typene tidspress er størst blant de med barn som er åtte år eller yngre, og tidspresset ser ut til å avta noe etter hvert som barna blir eldre.
- › De aspektene ved barns liv som foreldre opplever fungerer minst bra, er fritidsaktiviteter, vennskap og oppvekstmiljø i nabolaget.
- › De viktigste utfordringene som foreldre rapporterer at barna deres har opplevd er motivasjonsutfordringer/motvilje mot skole, utenforskap/ensomhet og mobbing.
- › De med barn mellom 13 og 17 år er både mer tilbøyelige til å rapportere at barna bruker 4–5 timer foran en skjerm hver dag (dette gjelder like over halvparten av foreldrene) og til å rapportere at de bruker 6 timer eller mer.
- › Kvinner oppgir i større grad «myke» aspekter som viktigst i foreldrerollen, slik som kjærlighet, trygghet, kommunikasjon og vennskap. Menn peker i større grad på mer «harde» aspekter, som internalisering av normer og regler, god resultatoppgjør på skolen og tilegnelse av ordenssans.
- › Kvinner opplever i høyere grad enn menn å kjenne på ulike former for utfordringer, særlig krysspress mellom jobb og familieliv og manglende tid til å prioritere seg selv og sine egne ønsker. De oppgir også i større grad utfordringer knyttet til trekk ved barna, og de kjenner i større grad på utfordringer med egen fysisk og psykisk helse. Menn oppgir på sin side i høyere grad at det ikke er vanskelig å være den type forelder de ønsker å være.
- › Når det gjelder utdanning, er de med de laveste utdanningsgradene i større grad opptatt av å lære barna gode manerer, å bidra til at barna tilpasser seg normer og regler, og å bidra til å utvikle ryddighet og ordenssans. De oppgir i større grad at det er vanskelig å bidra til at barna oppnår gode resultater på skolen, å gi barna god veiledning angående fremtiden, og å sørge for at barna deltar i idrett og fysiske aktiviteter. Videre opplever de i større grad utfordringer knyttet til personlig økonomi, egen fysiske helse, press og forventninger om å kjøpe ting til barna som de selv egentlig ikke ønsker eller har mulighet til å kjøpe, og press som kommer fra skole eller barnehage. De rapporterer i større grad at barnas psykiske helse er dårlig, at barnehage- og skolehverdagen er dårlig, og at barnas fritidsaktiviteter er dårlige.

- › Når det gjelder inntekt, er de med de høyeste inntektene mer tilbøyelige til å oppgi typisk konkurransepregede og «sporty» aspekter som viktige, slik som å bidra til at barna oppnår gode resultater på skolen og å sørge for at barna deltar i idrett og fysiske aktiviteter. Videre opplever de i større grad utfordringer knyttet til manglende tid og rom til å prioritere partner/romantiske forhold. De opplever også i større grad barnas fritidsaktiviteter som bra.
- › Tilsvarende opplever de med de laveste inntektene i større grad uenigheter med partneren om hvordan de ønsker å oppdra barna, personlig økonomi, egen fysiske helse, press og forventninger om å kjøpe ting til barna som de selv egentlig ikke ønsker eller har mulighet til å kjøpe, press som kommer fra skole eller barnehage, samlivsbrudd, og forventninger og synspunkter som kommer fra egen familie.
- › Aleneforeldre opplever i større grad utfordringer knyttet til personlig økonomi. De opplever også i større grad følgende aspekter ved barnas liv som dårlige: vennsrelasjoner, barnehage- og skolehverdagen, oppvekstmiljøet i nabolaget, samt barnas psykiske helse. Aleneforeldre rapporterer også at de i større grad opplever problemer med å bidra til at barna blir populære og godt likt av andre.
- › Respondenter med bakgrunn fra ikke-vestlige land er i større grad opptatt av at barna blir tøffe og klarer å forsvare seg, og av at barna utvikler evnen til å få sin vilje igjennom i møte med andre. De opplever også i større grad utfordringer med å bidra til at barna utvikler kreative og kunstneriske evner, med å sørge for at barna deltar i idrett og fysiske aktiviteter, samt å bidra til at barna får oppleve lek og moro. Videre opplever de i større grad utfordringer knyttet til press fra skole eller barnehage og manglende informasjon eller hjelp fra det offentlige (dette med forbehold om at respondenter innen denne sammensatte gruppen er sterkt underrepresentert i utvalget).
- › Vi har også sett en del geografiske forskjeller. De som bor i Oslo og Viken er i større grad opptatt av at barna blir sosiale og knytter vennskapsbånd med andre barn, og de opplever i større grad tidspress; de som bor i Innlandet er i større grad opptatt av at barna blir ydmyke og viser beskjedenhet i møte med andre, og de opplever i større grad utfordringer knyttet til samlivsbrudd; de som bor i Agder og Sør-Østlandet er i større grad opptatt av at barna blir selvstendige og får evne til å klare seg selv, og de opplever i større grad utfordringer knyttet til uenigheter med partneren om hvordan de skal oppdra barna; de som bor på Vestlandet er i større grad opptatt av å bidra til at barna blir populære og godt likt av andre, de som bor i Nord-Norge er i større grad opptatt av at barna blir tøffe og klarer å forsvare seg, mens de som bor i Trøndelag i mindre grad er opptatt av at barna føler seg trygge og utvikler et positivt selvbilde.

Når foreldre trenger hjelp

Helsestasjonene, og dernest BUP, oppleves langt på vei som hjørnesteinene i det offentlige hjelpetilbudet. Kvinner søker råd om foreldrerollen i markant større grad enn menn.

Aleneforeldre savner råd i større grad enn andre grupper, herunder fra både barnehage, skole og offentlige tjenester.

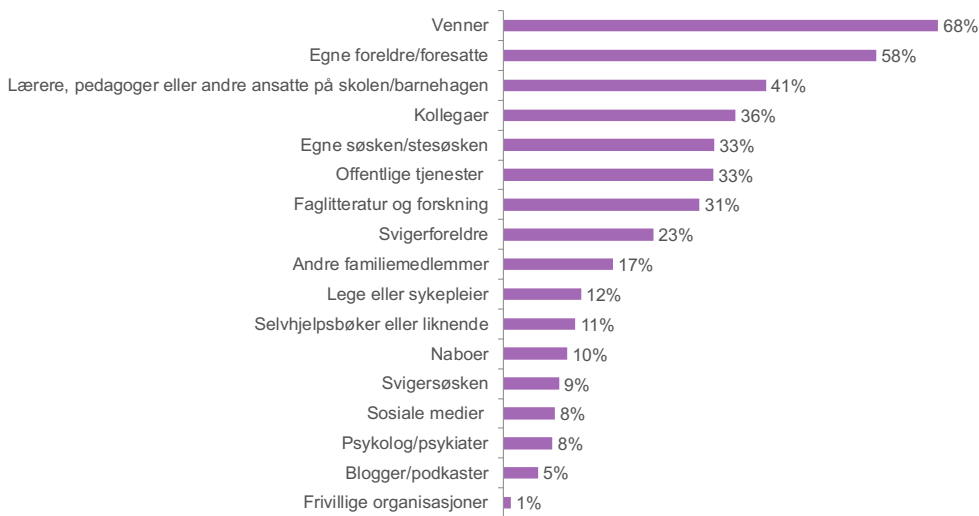
Kilder til råd

Figur 32 gir en oversikt over hvem respondentene rådfører seg med om foreldrerollen. Som vi ser er det hele sju kategorier som ligger på prosentandeler over 30 %. Med andre ord: respondentene benytter seg av mange ulike rådkilder. Videre ser vi at venner (68 %) og egne foreldre (58 %) er de viktigste kildene, etterfulgt av lærere eller andre ansatte på skolen eller i barnehagen (41 %) og kollegaer på arbeidsplassen (36 %). Nederst på lista finner vi frivillige organisasjoner (1 %) og – overraskende nok – blogger/podkaster (5 %) og psykolog/psykiater (8 %).

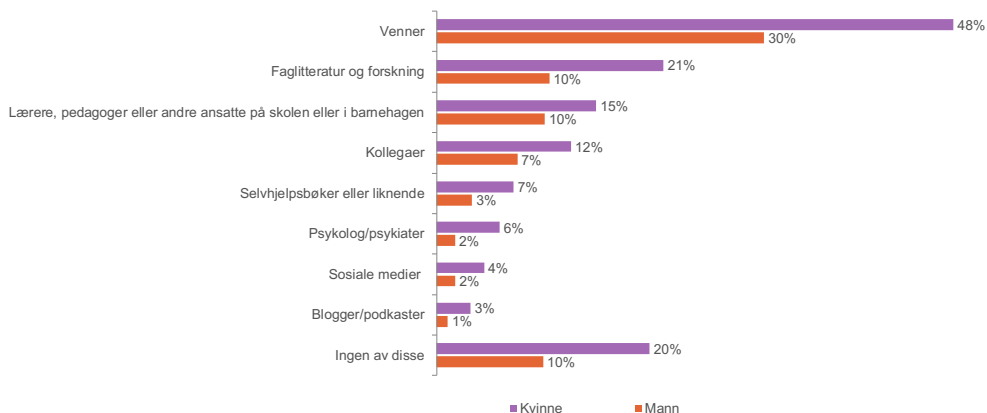
Som vi ser av Figur 33, er det markante kjønnsforskjeller her. Kvinner er generelt sett mer på jakt etter råd og har i større grad enn menn benyttet seg av samtlige av de etterspurte kildene til råd. Som vi ser er kjønnsforskjellene markante hele veien, men relativt sett er forskjellene størst når det gjelder blogger/podkaster (med et forholdstall på 0,33), psykolog/psykiater (0,33) og selvhjelpsbøker (0,43).

Ikke uventet er det også en del variasjon knyttet til barnas alder, noe som i stor grad skyldes at småbarnsforeldre stikker seg ut. Det med barn på under fire år benytter seg i større grad av følgende rådgivere: offentlige tjenester (41 % mot 33 %), svigerforeldre (32 % mot 23 %), naboer (15 % mot 10 %), og blogger/podkaster (9 % mot 5 %). De med barn mellom fem og åtte år benytter seg i større grad av egne foreldre (66 % mot 58 %), lærere/pedagoger (48 % mot 41 %), svigerforeldre (29 % mot 23 %), naboer (15 % mot 10 %), og blogger/podkaster (9 % mot 5 %).

Andre faktorer er også viktige her. De høyt utdannede oppgir i større grad at de rådfører seg med venner (75 % mot 68 % i utvalget), faglitteratur og forskning (37 % mot 31 %), selvhjelpsbøker (14 % mot 11 %) og blogger/podkaster (8 % mot 5 %). De høytlønnede oppgir også i større grad rådføring via faglitteratur og forskning (36 %).

Figur 32: «Hvilke av de følgende har du rådført deg med om foreldrerollen?»

Figur 33: «Hvilke av de følgende har du rådført deg med om foreldrerollen?» Kvinner vs. menn.

Det er også noe geografiske forskjeller. De som bor i Viken og Oslo henter i større grad råd fra venner (74 % mot 68 %), offentlige tjenester (38 % mot 33 %) og faglitteratur/forskning (36 % mot 31 %). De som bor på Vestlandet henter i større grad råd fra egne søsken (41 % mot 33 %), mens de som bor i Nord-Norge i større grad rådfører seg med kollegaer (49 % mot 36 %) og egne foreldre (72 % mot 58 %).

De kvalitative dybdeintervjuene får blant annet frem et viktig poeng om at «familie» og «venner» er sosialt heterogene kategorier, og at den sosiale sammensetningen på ens familie og venner medfører ulik tilgang på ulik type informasjon (eller det man i sosiologien kaller «sosial kapital».¹¹ Eksempelvis: De som selv har høy utdanning har en sterkere tendens til å ha venner og familie som også har høyere utdanning og som jobber i yrker som psykolog og lege.¹² Dette gir i sin tur en annen og enklere tilgang på profesjonelle råd om foreldrerollen. Intervjuet med tobarnsfaren Thomas illustrerer dette poenget:

Jeg får de fleste rådene mine fra kompisen min, egentlig. Han er psykolog og har vanvittig god oversikt over forskning og ulike perspektiver og paradigmer innen psykologi, filosofi, sosiologi og sånne fag. Og med han kan jeg prate om alt. Vi har liksom en løpende dialog om livets små og store gåter. Jeg kan snakke helt fritt meg han om alt. Ingenting er tabu. Og det går begge veier. Jeg kan liksom få gratis psykologtimer på puben halv to om natta. [Latter]. Så jeg er heldig sånn sett. Jeg hadde jo ikke hatt råd til å betale for disse rådene ved å gå til ordentlige psykologtimer.

De beste rådene

Å be om råd er ikke nødvendigvis ensbetydende med å få gode råd. Figur 34 gir oversikt over hvem respondentene rapporterer at de har fått de viktigste rådene fra. Vi ser at egne foreldre, venner og offentlige tjenester ruver på toppen, mens vi finner frivillige organisasjoner, naboer og blogger/podkaster på bunnen. Denne lista er nødvendigvis betinget av hvem respondentene har spurt til råds. Dette betyr for eksempel at psykologer/psykiatere – som kun er benyttet av 8 % av respondentene – nødvendigvis vil få en lav skår når det gjelder andelen som mener de har gitt gode råd.

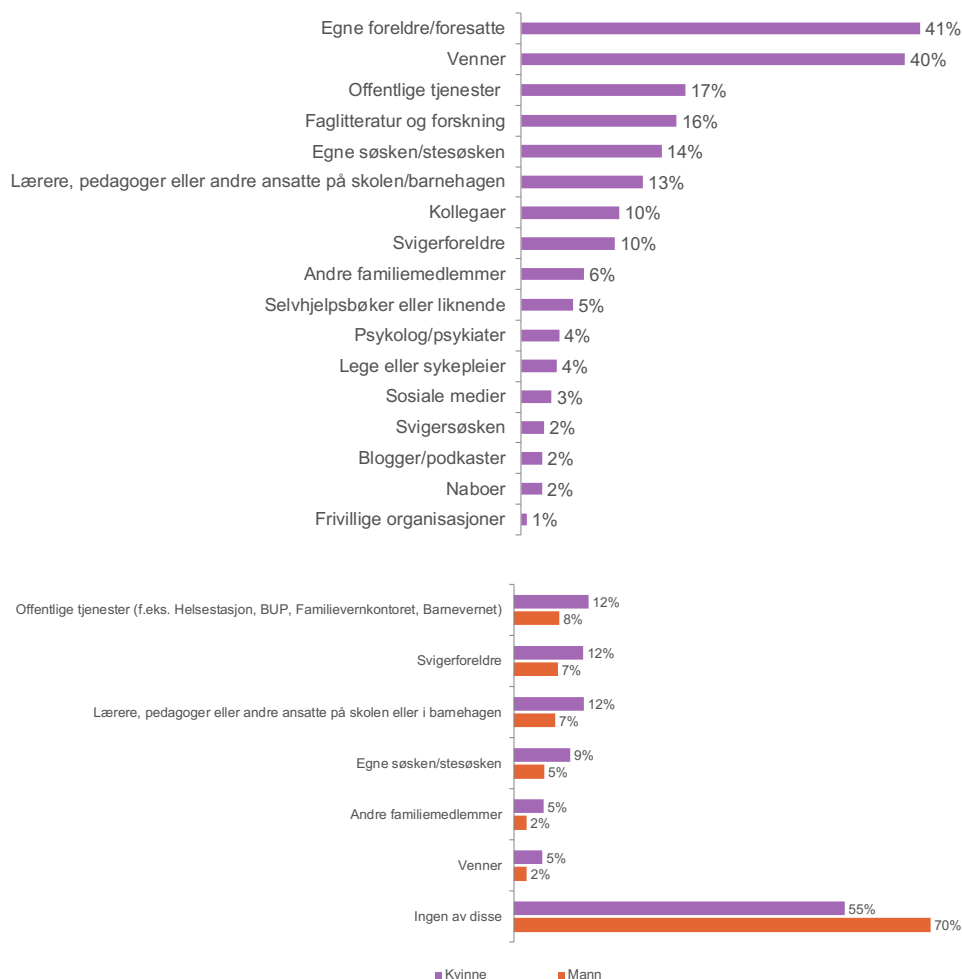
¹¹ Lin, N. (2001). *Social Capital: A Theory of Social Structure and Action*. Cambridge: Cambridge University Press.

¹² Alecu, A. et al. (2022). "Who You Know: The Classed Structure of Social Capital." *The British Journal of Sociology*, 73(3), 505–535.

Figur 35 gir en oversikt over kjønnsforskjeller. Vi ser at kvinner generelt i større grad opplever å ha fått viktige råd om foreldrerollen, og de skårer høyere enn menn på flere punkter, bortsett fra rapporteringen av å ikke ha fått viktige råd fra noen av de etterspurte kildene. Igjen ser vi at kjønnsforskjellene er markante, men relativt sett er forskjellene størst når det gjelder venner og andre familiemedlemmer (begge med et forholdstall på 0,4). Det er verdt å legge merke til at de relative kjønnsforskjellene er noe mindre her enn det vi så i oversikten over hvem de har rådført seg med.

Høyt utdannede oppgir i signifikant større grad å ha fått viktige råd fra faglitteratur og forskning (22 % mot 16 % i hele utvalget) og blogger/podkaster (3 % mot 2 %). De med de høyeste inntektene rapporterer i større grad å ha fått viktige råd fra venner (45 % mot 40 %).

Det er også noen forskjeller når det gjelder alder på barna. De med barn under fire år opplever i større grad å ha fått viktige råd fra faglitteratur og forskning (30 % mot 16 %), og de med barn mellom fire og åtte år opplever i større grad å ha fått viktige råd via sosiale medier (7 % mot 3 %).

Savn av råd

Figur 36 gir en oversikt over hvilke instanser respondentene *savner* råd fra. For det første ser vi at hele 62 % ikke savner råd fra de ulike etterspurte kildene. Dette kan indikere at mange stort sett er fornøyd med tilgangen på råd og kvaliteten på de rådene en har fått. Videre ser vi at egne foreldre, offentlige tjenester og svigerforeldre er de mest fremtredende kildene som respondentene savner råd fra.

Her er det også viktige kjønnsforskjeller, som understøtter det tidligere poenget at kvinner i større grad enn menn er på jakt etter råd. De savner i større grad råd fra egne foreldre/foresatte (21 % mot 12 % av mennene), offentlige tjenester (12 % mot 8 %), svigerforeldre (12 % mot 7 %), lærere/pedagoger (12 % mot 7 %), egne søsken/stesøsken (9 % mot 5 %), andre familiemedlemmer (5 % mot 2 %) og venner (5 % mot 2 %). Menn på sin side rapporterer i høyere grad å ikke savne råd fra noen av de etterspurte kildene (70 % mot 55 % av kvinnene).

Aleneforeldre oppgir at de savner råd fra en rekke kilder: lærere, pedagoger eller andre ansatte på skolen eller i barnehagen (23 % mot 9 %), offentlige tjenester (22 % mot 10 %), egne søsken/stesøsken (17 % mot 7 %), andre familiemedlemmer (13 % mot 4 %), svigersøsken (11 % mot 3 %), lege eller sykepleier (9 % mot 2 %) og psykolog/psykiater (7 % mot 2 %).

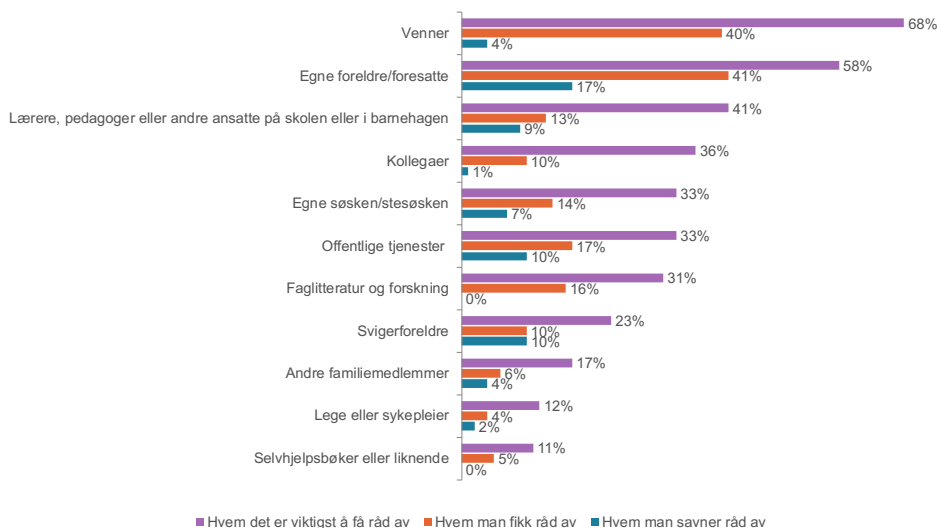
De med de laveste inntektene savner råd fra egne søsken/stesøsken (14 % mot 7 %), lege eller sykepleier (3 % mot 1 %) og kollegaer (3 % mot 1 %). De med innvandrerbakgrunn fra et ikke-vestlig land savner råd fra naboer (14 % mot 2 %).

Figur 36: «Fra hvilke av de følgende savner du støtte og hjelp i forbindelse med foreldrerollen?»

I Figur 37 sammenliknes tallene fra det foregående, og vi ser tydelige forskjeller: Vi ser at hvem man har rådført seg med ligger høyere i prosentandeler enn hvem man har fått de viktigste rådene fra, som igjen ligger høyere enn hvem man savner råd fra. Ytterligere beregninger av «misforholdet» mellom prosentandelen for hvem man har fått råd fra og prosentandelen for hvem man har fått viktigst råd fra – som indikerer hvor «effektfulle» de ulike rådgiverne er – viser at egne foreldre/foresatte

(med et forholdstall på 0,71) og venner (0,59) er på topp, mens kollegaer (0,28) og lærere/pedagoger/andre ansatte på skole/barnehage (0,32) er å finne på bunn.

Figur 37: Hvem er det viktigst å få råd av, hvem man har fått råd fra og hvem man savner råd fra, sammenstilt.

Profesjonelle råd

Vi skal se nærmere på hvordan respondentene benytter seg av råd om foreldrollen fra profesjonelle, altså eksperttjenester i det offentlige og det private næringsliv. Som vi ser av Figur 38, har omtrent halvparten ikke søkt hjelp fra slike tjenester. Videre ser vi at Helsestasjonen og BUP er de mest benyttede tjenestene, mens færrest har søkt hjelp i form av familierapi eller psykologtjenester.

Figur 38: «Hvilke av de følgende tjenestene har du søkt hjelp hos i forbindelse med foreldrerollen?»

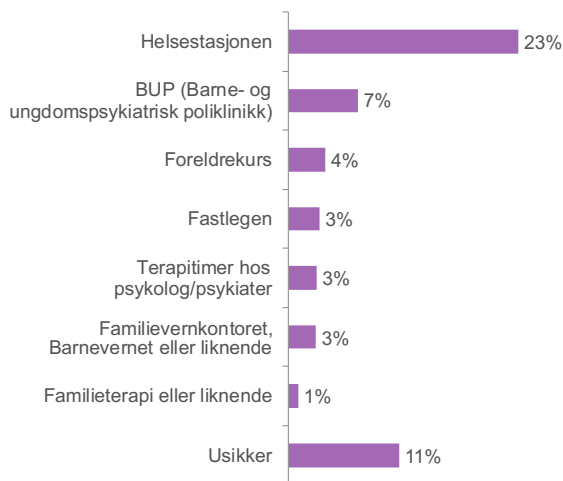
Også her er det kjønnsforskjeller, om enn ikke like omfattende som vi så ovenfor. Kvinner oppgir i større grad å ha søkt hjelp hos Helsestasjonen (39 % mot 31 % av mennene) og psykolog/psykiater (7 % mot 3 %).

Foreldre med barn på under fire år rapporterer i større grad å ha oppsøkt hjelp på Helsestasjonen (43 % mot 35 % i hele utvalget); de med barn mellom ni og tolv år har i større grad søkt hjelp hos BUP (22 % mot 15 %) og via foreldrekurs (13 % mot

10 %); og de med barn på over 13 år i større grad har søkt hjelp hos BUP (20 % mot 15 %).

Aleneforeldre har i større grad søkt hjelp hos Familievernkontoret, Barnevernet eller liknende (27 % mot 10 %), psykolog/psykiater (14 % mot 5 %) og gjennom familieterapi eller liknende (13 % mot 4 %).

Vi ser av Figur 39 at de samme to tjenestene – Helsestasjonen og BUP – oppleves å ha gitt de viktigste rådene, mens Familieterapi oppleves som å ha gitt de minst viktige rådene. Hvis vi så ser på «misforholdet» mellom prosentandelen for hvem man har fått råd fra og prosentandelen for hvem man har fått viktigst råd fra – som altså indikerer hvor «effektfulle» de ulike rådgiverne er – viser beregningene at Helsestasjonen (med et forholdstall på 0,65) og terapitimer hos psykolog/psykiater (0,6) er på topp, mens fastlege (0,2) og familieterapi (0,25) er på bunn.

Figur 39: «Hvilken av disse tjenestene har vært best på å gi deg viktige råd om foreldrerollen?»

Når det gjelder respondentenes vurderinger av viktighet, er dette ikke fullt så sosialt differensiert som vi har sett tidligere. Men noen forskjeller finnes. De med barn på under fire år og de med barn mellom fem og åtte år har i større grad fått viktige råd fra Helsestasjonen (henholdsvis 35 % og 32 %, mot 23 % i hele utvalget), mens de med barn på over 13 år har i større grad fått viktige råd fra BUP.

Aleneforeldre har i større grad fått viktige råd fra psykolog/psykiater (8 % mot 3 %) og Familievernkontoret, Barnevernet eller liknende (også 8 % mot 3 %), mens de med innvandrerbakgrunn fra et ikke-vestlig land rapporterer i større grad å ha fått viktige råd gjennom familieterapi eller liknende (3 % mot 1 %).

Dårlige råd

Flere av tendensene som er omtalt ovenfor kommer også til uttrykk i de kvalitative intervjuene. De fleste respondentene rapporterer om høy tillit til og gode erfaringer med profesjonelle hjelpetjenester og rådgivere. Men det er likevel viktig å understreke at en liten, men ikke ubetydelig del av befolkningen har dårlige erfaringer med helsevesenet, slik det fremkommer av de kvantitative undersøkelsen. I dybdeintervjuene kom flere slike erfaringer frem, blant annet i samtalen med

tobarnsmoren Siri. I dette sitatet kommer hennes frustrasjon tydelig frem:

Den eldste sønnen vår ble født med kolikk. Da oppsøkte vi helsestasjonen. Og der fikk vi svært lite hjelp. Det var bare: «Alle unger gråter, dette må dere tåle!». Men så fikk vi hjelp av noen venner som råda oss til å oppsøke en kiropraktor. Og det gjorde susen. Og da endte jeg opp med å skrive et langt brev til helsestasjonen for å si hva jeg synes om den manglende hjelpa derifra. At dette var ikke en grei måte å behandle førstegangsforeldre på. Og siden den gang har vi vært skeptiske til det offentlige. Og vi har gang på gang opplevd å bli avvist. Jeg har mista tilliten til det, rett og slett. Der savner jeg masse. Vi har to barn med spesielle behov, og jeg opplever at det offentlige har motarbeida og svikta oss på alle mulige områder. De trenerer og forsøker å stikke kjepper i hjulene for oss. Jeg husker spesielt en gang kommunelegen uttalte «man får ikke mer enn man tåler». Du må være sterk, liksom. Stramme deg opp. Og takle motgangen. Det er jo helt på trynet. Det er jo åpenbart mange foreldre som har så mange utfordringer at de ikke takler det. Og det er jo ikke alltid fordi de ikke er sterke. Men noen får så mye at det brister. (...) Jeg skulle ønske at vi hadde blitt møtt med mer respekt og verdighet og forståelse.

Et annet viktig poeng fra de kvalitative intervjuene er at flere opplever det som et paradoks at foreldrerollen på den ene siden har blitt lettere med tiden (mer tilgjengelig informasjon, mer forskning, mer profesjonelle råd, etc.), samtidig som denne rollen har blitt vanskeligere å fylle (siden all denne informasjonen har gjort at bevisstheten om å «gjøre feil» har blitt sterkere). Dette kommer tydelig frem i intervjuet med tobarnsmoren Kristine:

Jeg har liksom blitt en sånn rådjunkie [latter]. Jeg lytter til alle mulige podkaster, holder meg oppdatert på all slags faglitteratur ... You name it! Eller, ikke all slags, da. Jeg vet jo hvor jeg skal gå, og hva som er kredible kilder og hva som er drit. Jeg henter ikke rådene mine fra rosa mammablogger, liksom. Så jeg vet jo alt i teorien [latter]. Men det er også litt av problemet. Jeg vet liksom alt, men er fortsatt forvirra og usikker. Så jeg prøver liksom å si til meg selv at «jeg kan nok nå, jeg trenger ikke mer info.» Jeg må stole på at den jeg er og det jeg kan er godt nok. For det er det jo!

Flere uttrykker også at de blir forvirret av motstridende råd og uklare råd, og at de har problemer med å navigere i jungelen av ulike stemmer som mener noe om hvordan de bør være og ikke være som foreldre. Tobarnsfaren Thomas er i den sammenhengen oppgitt over det han mener er en sammenblanding av forskningsbasert innsikt og moralske overbevisninger fra Helsedirektoratet, som han mener har et spesielt ansvar for å være tydelig i sin kommunikasjon:

For en tid tilbake hørte jeg de nye rådene om skjermtid fra Helsedirektoratet. (...) Da ble det så tydelig at disse rådene, disse tidsanbefalingene for ulike aldersgrupper, at de er temmelig vilkårlige. Eller vilkårlig er de vel ikke, men i argumentasjonen var det høyst uklart hva som faktisk var forskningsbasert og dokumenterbart av skadevirkninger og sånne ting, og hva som bare var meninger basert på Helsedirektoratets ... hva skal jeg si moralske overbevisninger. Ikke det at selve rådene er dårlige nødvendigvis, det har jo ikke jeg

noen kompetanse til å mene noe bastant om selv. Men de kunne i det minste vært klarere på at dette ikke er veldig kunnskapsbasert eller evidensbasert. Man får liksom følelsen av at dette er en sånn føre-var-tilnærming. Altså at det er tryggest å anbefale ganske restriktive råd før man i større grad har skaffet seg nok forskning og innsikt om saken.

Kapittelet oppsummert

- › Foreldre i dag oppsøker i stor grad råd, og de mest oppsøkte kildene til råd er venner, egne foreldre og lærere/pedagoger.
- › De som oppfattes å gi de viktigste rådene er egne foreldre, venner og offentlige tjenester.
- › Helsestasjonen, BUP og fastlege er de mest oppsøkte tjenestene for profesjonell hjelp i forbindelse med foreldrerollen. De to første er også de som anses å gi den beste hjelpen.
- › Også her er det markante kjønnsforskjeller. Kvinner oppsøker generelt i større grad råd enn menn. Forskjellene er relativt størst når det gjelder å søke råd via blogger/podkaster, psykolog/psykiater og selvhjelpsbøker. Kvinner opplever også i større grad å ha fått viktige råd om foreldrerollen. Videre savner de i større grad råd fra egne foreldre/foresatte, offentlige tjenester, svigerforeldre, lærere/pedagoger, egne søsken/stesøsken, andre familiemedlemmer og venner.
- › Når det gjelder utdanning, oppgir de med de høyeste utdanningsnivåene i større grad at de rådfører seg med venner, faglitteratur og forskning, selvhjelpsbøker og blogger/podkaster. De oppgir også i større grad å ha fått viktige råd fra faglitteratur og forskning og blogger/podkaster.
- › De høytlønnede oppgir også i større grad rådføring via faglitteratur og forskning, og de rapporterer i større grad å ha fått viktige råd fra venner. De med de laveste inntektene savner råd fra egne søsken/stesøsken, lege eller sykepleier og kollegaer.
- › Det er også noen geografiske forskjeller. De som bor i Viken og Oslo henter i større grad råd fra venner, offentlige tjenester og faglitteratur/forskning; de som bor på Vestlandet henter i større grad råd fra egne søsken; mens de som bor i Nord-Norge i større grad rådfører seg med kollegaer og sine foreldre.
- › Aleneforeldre har i større grad søkt hjelp hos Familievernkontoret, Barnevernet eller liknende, psykolog/psykiater og gjennom familieterapi eller liknende. Mange savner imidlertid også råd fra en rekke kilder: lærere, pedagoger eller andre ansatte på skolen eller i barnehagen, offentlige tjenester, egne søsken/stesøsken, andre familiemedlemmer, svigersøsken, lege eller sykepleier, og psykolog/psykiater.
- › Personer med lavt utdanningsnivå og aleneforeldre opplever markant mindre tillit til offentlige helse- og hjelpetjenester enn andre grupper.

Opp- summering av hoved- funn

Om foreldrerollen

- › Foreldre i dag har god selvtillit. De alle fleste anser seg selv som en «god forelder».
- › Å ha barn er en viktig kilde til identitet for de fleste foreldre i dag.
- › Et overveldende flertall oppfatter Norge som et trygt sted for barn å vokse opp i.
- › Et stort flertall har tillit til offentlige helse- og hjelpetjenester. Det er imidlertid store sosiale forskjeller. Blant annet aleneforeldre opplever markant mindre tillit.
- › Svært mange opplever at barna deres jevnt over har det bra, spesielt når det gjelder fysisk helse, psykisk helse og hvordan de har det i barnehage og skolehverdagen.
- › Flertallet mener det er mer krevende å være foreldre nå enn da deres egne foreldre var det, men at de selv kan mer om foreldrerollen enn deres foreldre gjorde, og at de selv er bedre foreldre enn deres foreldre var.
- › De viktigste aspektene ved foreldrerollen i dag er ifølge foreldrene selv å gi barna nærhet og kjærlighet, å bidra til at barna føler seg trygge og utvikler et positivt selvbilde, og å bidra til at barna blir selvstendige og får evnen til å klare seg selv.
- › Prestasjonsorienterte aspekter knyttet til for eksempel skole og idrett blir i liten grad fremhevet som viktige av foreldrene.
- › Mens flertallet generelt opplever grensesetting som uproblematisk, mener over en tredjedel at det ikke er lett å gjennomføre i praksis. Dette gjelder spesielt skjermbruk. Her opplever bare 41 % at grensesetting er lett å gjennomføre. 39 % oppgir at de ikke har god kontroll over hva barna foretar seg på nett.
- › 62 % anser statusjag som et problem. Dette gjelder flertallet i alle grupper, uansett lønns- og utdanningsnivå, men med høyere utslag blant dem med lavt utdanningsnivå.

Samvær, aktiviteter og tidsbruk

- › Flertallet av foreldre i dag opplever at de selv bruker mer tid på barna enn det deres egne foreldre gjorde.
- › De fleste jobber fulltid, og bare et mindretall har redusert sin stilling for å få bedre tid til barna.
- › De aller fleste mener oppgaver knyttet til barneomsorg bør fordeles likt mellom foreldrene. Realitetene avviker en del fra idealene: Under halvparten rapporterer at de gjør omtrent halvparten av slike oppgaver i hjemmet. Så mye som 95 % av kvinnene rapporterer at de tar seg av halvparten av omsorgsarbeidet eller mer, mot 72 % for mennene.
- › Et stort mindretall av kvinnene har jobbet i redusert stilling, mens svært få av mennene har gjort det samme. Hele 80 % av kvinnene oppgir at de har tatt ut mer permisjon enn den andre forelderen, mens kun 11 % av mennene oppgir det samme.
- › Likevel sier nesten tre av fire seg fornøyd med den eksisterende fordelingen av oppgaver i sine respektive hjem. En stor minoritet blant mødrene, 27 %, er imidlertid misfornøyd med fordelingen.
- › Det er også verdt å merke seg at aleneforeldre i langt større grad enn hele utvalget oppgir å ha jobbet i redusert stilling. Det samme gjelder de med de laveste inntektene.
- › Et flertall av foreldre mener barna deres har for lite av visse aktiviteter, spesielt fysisk samvær med andre barn og frie/uorganiserte fritidsaktiviteter, samtidig som de mener at barna har for mye av andre aktiviteter, spesielt digitale skjermaktiviteter og skole/barnehage.

Utfordringer

- › Det som oppleves som de vanskeligste aspektene ved foreldrerollen er å bidra til at barna utvikler kreative og kunstneriske evner, å bidra til at de utvikler ryddighet og ordenssans, og å bidra til at de blir populære og godt likt av andre.
- › Det som oppleves som de viktigste hindringene

for å være en god forelder i dag er mangel på tid («tidsklemma»), opplevd «krysspress» mellom jobb og familieliv, samt manglende muligheter til å prioritere seg selv og ens egne ønsker.

- › De aspektene ved barns liv som mange foreldre opplever at fungerer minst bra, er fritidsaktiviteter, vennskap og oppvekstmiljø i nabolaget.
- › De viktigste utfordringene som foreldre rapporterer at barna deres har opplevd er motivasjonsutfordringer/motvilje mot skole, utenforskap/ensomhet og mobbing. Dette oppleves i større grad i noen grupper, blant annet aleneforeldre.

Rådføring

- › Foreldre i dag oppsøker i stor grad råd, og de mest oppsøkte kildene til råd er venner, egne foreldre og lærere/pedagoger.
- › De som oppfattes å gi de *viktigste* rådene er egne foreldre, venner og offentlige tjenester.
- › Helsestasjonen, BUP og fastlege er de mest oppsøkte tjenestene for profesjonell hjelp i forbindelse med foreldrerollen. De to første er også de som anses å gi den beste hjelpen.

Sosial ulikhet

- › Foreldres opplevelser av alle de ovennevnte punktene varierer systematisk i tråd med en rekke sosiale karakteristikk.
- › Spesielt fremtredende er foreldrenes kjønn, utdanning, inntekt, etnisitet, geografiske bosted, barnas alder og hvorvidt man har eneansvar for barna.
- › Kjønnsskjellinger er meget fremtredende i analysen. I og med at de fleste parforhold er heterofile, innebærer kjønnsskjellinger en spesiell utfordring: menn og kvinner må nødvendigvis samarbeide om foreldrerollen, og forskjellige holdninger dem imellom kan dermed skape utfordringer som det

er vanskelig å komme utenom.

- › Den samlede analysen indikerer at foreldrerollen i dag er preget av sosial ulikhet. Hvordan foreldrerollen oppleves varierer systematisk i tråd med respondentenes utdanning, inntekt og etnisitet.
- › Med andre ord: utfordringer og vanskeligheter som foreldre opplever i dag, rammer ikke tilfeldig: De som opplever utfordringer ellers i livet – spesielt med tanke på ressursmangel, herunder kulturell og økonomisk kapital – ser også ut til i større grad å oppleve utfordringer i foreldrerollen.
- › Denne undersøkelsen resonnerer i så måte med en rekke samfunnsvitenskapelige undersøkelser av sosial ulikhet i Norge.¹³ Til tross for at sosialdemokratiske Norge sammenliknet med andre land har mange egalitære trekk – for eksempel en sammenpresset lønnsstruktur, en velferdsstat med universelle velferdsordninger, et inkluderende skole- og utdanningssystem som er tuftet på like muligheter for alle («enhetsskolen»), og utbredte, likhetsorienterte verdier og samfunnsoppfatninger – viser studier at det norske samfunnet like fullt er preget av sosial ulikhet.
- › Spesielt relevant her er økonomisk ulikhet. Selv om inntektsulikheten er relativt sammenpresset, er ulikheten i formue svært høy – og økende.¹⁴ Når man tar i betraktning at økonomisk kapital enkelt kan overføres fra en generasjon til den neste (via overføringer og arv), sier det seg selv at dette resulterer i svært ulike materielle forutsetninger for utøvelse og opplevelse av foreldrerollen.
- › Ulik fordeling av kulturell kapital er også et viktig aspekt her. Nivået på foreldres utdanning, kunnskap, smak og kulturelle orienteringer varierer med ulike foreldrestiler og hva slags oppfølging barna får i hjemmet, noe som igjen påvirker barnas prestasjoner på skolen.¹⁵ Studier viser også at dette påvirker utdanningsvalg og –prestasjoner senere i livet.¹⁶ Ulik samfunnsmessig fordeling av

¹³ Se f.eks. Grønmo, S. et al. (red.) (2021). *Ulikhet: Sosiologiske perspektiver og analyser*. Bergen: Fagbokforlaget; Kornes, O. et al. (red.) (2014). *Elite og klasse i et egalitært samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

¹⁴ Hansen, M. N., og Toft, M. (2021). «Wealth accumulation and opportunity hoarding: Class-origin wealth gaps over a quarter of a century in a Scandinavian country», *American Sociological Review*, 86(4), 603–638.

¹⁵ Andersen, P.L. og Hansen, M.N. (2012). «Class and cultural capital: The case of class inequality in educational performance», *European Sociological Review* 28(5), 607–621.

¹⁶ Strømme, T. B. (2019). *Educational decision-making: The significance of class and context*. Oslo: OsloMet

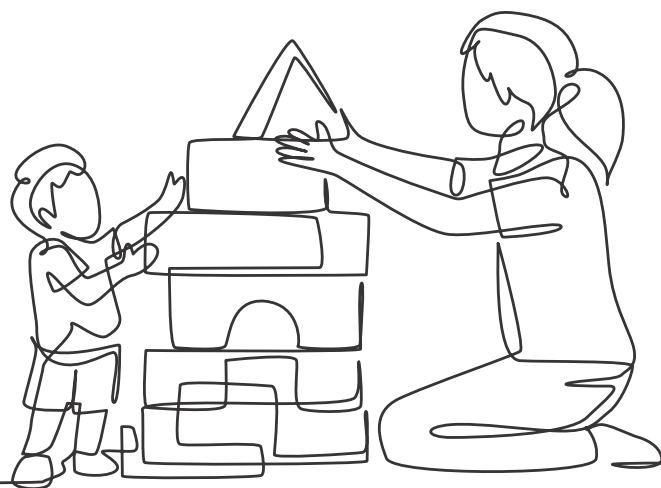
utdanning og andre former for kulturell kapital danner med andre ord svært ulike kulturelle forutsetninger for utøvelse og opplevelse av foreldrerollen i dag.

- › Videre er det slik at både økonomisk kapital og kulturell kapital er knyttet til det som ofte kalles sosial kapital, altså individers tilgang til ulike former for ressurser og sosiale goder gjennom sosiale nettverk. Her viser forskning at slik tilgang er ulikt fordelt, og at de som selv er i besittelse av store mengder kulturell og økonomisk kapital også har bedre tilgang til ressurser via sine nettverk.¹⁷ Med tanke på foreldrerollen er tilgang på nyttig informasjon og råd særlig viktig. Det å ha private sosiale bånd til psykologer, leger og andre eksperter er utvilsomt et fortrinn når man møter på utfordringer som forelder.
- › Et annet viktig aspekt her er statushierarkier og symbolske skillelinjer mellom ulike samfunnsgrupper. Studier viser at ulike samfunnsklasser – forstått som grupper med ulike volum og sammensetninger av kulturell og økonomisk kapital – har en tendens til å praktisere ulike livsstiler (herunder kulturell smak, forbruksmønstre og verdier og holdninger).¹⁸ Disse livsstilsforskjellene danner også grunnlag for statusvurderinger, klassifikasjoner og skiller mellom «oss» og «dem». Slike skillelinjer er ikke bare virksomme blant foreldre, men også blant ungdom.¹⁹ Med andre ord: Hvem som faller innenfor og utenfor slike statusgrupper påvirker livene til både foreldre og barn. Opplevelsen av utenforskap er som vi har sett i denne studien, en utfordring som en del foreldre sliter med i dag.
- › I sum illustrerer denne undersøkelsen et mer generelt poeng som går igjen i samfunnsviten-skapelige undersøkelser om sosial ulikhet – den såkalte Matteus-effekten:
For den som har, ham skal gis, og han skal ha overflod; men den som ikke har, fra ham skal endog tas det han har. (Matt, 25:29)

¹⁷ Alecu, A. et al. (2022). "Who You Know: The Classed Structure of Social Capital." *The British Journal of Sociology*, 73(3), 505–535.

¹⁸ Flemmen, M. et al. (2018). «Social space and cultural class divisions: The forms of capital and contemporary lifestyle differentiation», *The British Journal of Sociology*, 69(1), 124–153.

¹⁹ Jarness, V. et al. (2019). «The discreet charm of the children of the bourgeoisie: economic capital and its symbolic expressions at an elite business school», *The British Journal of Sociology*, 70(4), 1402–1423.

Vedlegg

Analysebeskrivelse

- › For alle kategoriske spørsmål i undersøkelsen blir resultatene presentert som andeler, oppgitt i prosent.
- › For spørsmål hvor det benyttes mulighet for å avgi flere svar per spørsmål (flersvar), vil summen av andelene overstige 100 %.
- › Resultater for skalaspørsmål er presentert som gjennomsnitt.
- › Det anvendes som standard en skala fra 1 til 6, hvor verdien 6 er den beste/mest positive.
- › Alle svar vises for totalutvalget, og brytes ned på delutvalg når dette finnes formålstjenlig ut fra resultatene i den statistiske analysen.
- › Spørsmålene er brutt ned på bakgrunnsvariabler når signifikante (og relevante) funn er avdekket i analysene.
- › Når en bakgrunnsvariabel ikke er funnet relevant for presentasjonen er det hovedtallet som beskriver aktuelle forhold best.
- › Alle signifikante funn er basert på en rigid statistisk test, med en sikkerhet på 95 %. Dette er bransjestandard innen markedsanalyse.

	5/95	10/90	15/85	20/80	25/75	30/70	40/60	50/50
20	8.6	12.0	14.2	16.0	17.4	18.3	19.6	20.0
50	6.2	8.5	10.1	11.3	12.2	13.0	13.9	14.1
75	5.0	6.9	8.2	9.2	10.0	10.6	11.3	11.5
100	4.4	6.0	7.1	8.0	8.7	9.2	9.8	10.0
150	3.6	4.9	5.8	6.5	7.1	7.5	8.0	8.2
200	3.1	4.2	5.0	5.7	6.1	6.5	6.9	7.1
250	2.8	3.8	4.5	5.1	5.5	5.8	6.2	6.3
300	2.5	3.5	4.1	4.6	5.0	5.3	5.7	5.8
400	2.2	3.0	3.6	4.0	4.3	4.6	4.9	5.0
500	1.9	2.7	3.2	3.6	3.9	4.1	4.4	4.5
600	1.8	2.5	2.9	3.3	3.5	3.7	4.0	4.1
700	1.6	2.3	2.7	3.0	3.3	3.5	3.7	3.8
800	1.5	2.1	2.5	2.8	3.1	3.2	3.5	3.5
900	1.5	2.0	2.4	2.7	2.9	3.1	3.3	3.3
1000	1.4	1.9	2.3	2.5	2.7	2.9	3.1	3.2
1200	1.2	1.7	2.0	2.3	2.5	2.6	2.8	2.8

Feilmarginer

Feilmarginverdiene ved et 95 % konfidensintervall for et utvalg basestørrelser og prosentfordelinger.

Tolkning: For et utvalg på 200 respondenter, og en prosentfordeling på 5 %, vil feilmarginene være +/- 3,1 %. Den øvre grensen blir dermed 8,1 %, og den nedre grensen 1,9 %.

**Voksne
for Barn**

Lille Grensen 5 > 0159 Oslo

Tlf: 488 96 215 > vfb@vfb.no > vfb.no

